

**ALKOHOLILAIN UUDISTUS JA SEN VAIKUTUS
RAVINTOLA-ALALLE**

Partanen Anni

Opinnäytetyö
Kaupan ja kulttuurin osaamisala
Liiketalouden koulutusohjelma
Tradenomi (AMK)

2019

Kauppa ja hallinto Liiketalouden
koulutusohjelma
Tradenomi (AMK)

Tekijä	Anni Partanen	Vuosi	2019
Ohjaaja(t)	Tia Lämsä		
Työn nimi	Alkoholilain uudistus ja sen vaikutus ravintola-alalle		
Sivu- ja liitesivumäärä	45+9		

Vuonna 2017 hyväksyttiin uusi alkoholilaki, joka astui voimaan kahdessa erässä vuoden 2018 aikana. Lakimuutos herätti paljon huomiota suunnitteluajana, koska useat tahot kokivat lain muutoksien kasvattavan alkoholinkulutusta ja siitä aiheutuvia haittoja.

Opinnäytetyön tavoite on selvittää käytännössä, miten alkoholilaki muuttui ja millainen vaikutus muutoksilla oli erääseen Lapin laskettelukeskuksessa sijaitsevan ruokaravintolan toimintaan. Kyseessä on laadullinen tutkimus, johon haastateltiin sähköpostin välityksellä toista ravintolan omistajista. Vastauksien avulla selvitettiin ravintoloitsijan mielipiteitä yleisesti alkoholilain uudistukseen, miten muutokset näkyvät heidän toimissaan sekä millaisia toimenpiteitä muutokset ovat aiheuttaneet ravintolalle.

Työssä käsitellään ensin alkoholilain historia, käydään yksityiskohtaisesti läpi anniskeluravintoloiden toimintaan vaikuttaneet muutokset sekä millaisia vaikutuksia uudistuneella lailla on ollut yhteiskunnallisesti tähän mennessä.

Ravintola-alalla muutokset asiakaslähtöisempään ja rennompaan toimintatapaan on otettu hyvin vastaan, vaikkakaan niiden vaikutukset yksittäisen ravintolan arkeen ovat olleet hyvin vähäiset. Parhaiten lainmuutoksesta on hyötynyt ravintolat, jotka voivat muutoksen myötä halutessaan anniskella entistä vahvempia alkoholijuomia sekä anniskeluravintolat, jotka nykyään voivat jatkaa anniskelua omalla ilmoituksella kello 04 saakka. Suurin muutos taas opinnäytetyössä kohteena olevalle ravintolalle oli mietojen alkoholijuomien mainonnan muutokset, jotka mahdollistavat esimerkiksi happy hour -hintojen julkaisemisen ravintolan sivuilla.

Lain vaikutuksista yhteiskunnalle saadaan tarkkaa tietoa vasta muutaman vuoden päästä, joten tässä vaiheessa pystyi analysoimaan ainoastaan kulutuksessa vuoden aikana tapahtuneita muutoksia. Ihmisten alkoholitottumukset muuttuvat jatkuvasti, joten myös tämän osalta näemme vasta muutaman vuoden päästä tulevatko muutokset lisäämään alkoholinkulutusta sekä -haittoja Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen arvioimalla tavalla.

Avainsanat: Alkoholilaki, muutos, ravintola, alkoholi, anniskelu.

Degree Programme in Business
Management
Bachelor of Business Administration

Author	Anni Partanen	Year	2019
Supervisor	Tia Lämsä		
Subject of thesis	Reform of Alcohol Act and its impact on the restaurant industry		
Number of pages	45+9		

In 2017 the new Alcohol Act was approved and it took effect in two parts during the year 2018. The law reform attracted a lot of attention during its preparation because several organizations thought that the law reform would increase alcohol consumption and its disadvantages.

The aim of the thesis is to examine in practice how the Alcohol Act changed and what kind of impact the changes had on a restaurant operating in Lapland. This thesis includes a qualitative research interviewing one of the restaurant owners by email. The research material was used to find out the entrepreneur's opinions on the new Alcohol Act and what type of procedures the law reform has caused in the restaurant.

The thesis presents the history of the Alcohol Act, the changes in the licensed restaurants' operations originated from the new Alcohol Act and the impacts of the new Alcohol Act on society so far.

The changes for more customer-oriented and relaxed operations have had a warm welcome in the restaurant business even though the impacts on a single restaurant's everyday life have been insignificant. The law reform has benefited the most two different types of restaurants. The first type are restaurants that can serve stronger spirits and alcoholic drinks due to the law reform and the other type are the restaurants that are allowed to sell alcoholic beverages until 4.00 am by a self-made notification. The biggest change for the subject restaurant was the amendment to the advertising of alcoholic beverages. Due to the amendment it is possible, for example, to post happy hour prices in the restaurant's home page.

The effect of the Alcohol Act on society can be examined in the future only after a couple of years. It was possible to analyse the changes in the alcohol consumption within a year in this study. Drinking habits are constantly changing continuously and it remains to be seen will the law reform increase alcohol consumption and its disadvantages in the way the National Institute for Health and welfare has evaluated.

Key words: Alcohol Act, change, restaurant, alcohol, serving of alcoholic beverages.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	SUOMEN ALKOHOLILAIN HISTORIA	8
2.1	Kieltolaki 1919–1932	8
2.2	Ostajaintarkkailuaika 1943–1971	11
2.3	Vuoden 1968 lakiuudistus	12
2.4	Vuoden 1995 lakiuudistus	14
2.5	Vuoden 2017 lain uudistus ja sen taustat	16
3	ALKOHOLILAIN MUUTOKSET RAVINTOLATOIMINNASSA	18
3.1	Anniskelu	18
3.1.1	Alkoholiannokset	18
3.1.2	Anniskeluaika	19
3.1.3	Myynti ja hinnoittelu	19
3.1.4	Anniskelutila	20
3.2	Mainonta	21
3.2.1	Väkevät alkoholituotteet markkinoinnissa	21
3.2.2	Miedot alkoholituotteet markkinoinnissa	21
3.2.3	Hintojen julkaisu kotisivuilla	22
3.3	Luvanvaraisuus	22
3.3.1	Alkoholilupa	22
3.3.2	Lupamaksut	23
3.3.3	Omavalvonta	24
3.3.4	Viranomaiselle lähetettävät tiedot	25
3.4	Henkilökunta	25
3.4.1	Henkilökunnan edellytykset	25
3.4.2	Vastaava hoitaja	26
3.4.3	Järjestyksenvälitys	26
3.5	Vähittäismyynti	27
3.5.1	Myynti ja tuotteet	27
3.5.2	Vähittäismyyntilupa ja sen hakeminen	28
4	MUUTOKSIEN VAIKUTUKSIA ALKOHOLIN KULUTUKSEEN	29
5	OPINNÄYTETYÖ	34
5.1	Työn lähtökohdat	34

5.2	Muutoksien vaikutus ravintolalle ja niiden hyödyntäminen päivittäisessä tekemisessä	35
5.3	Johtopäätökset	38
6	POHDINTA.....	42
	LÄHTEET.....	44
	LIITTEET	47

KÄYTETYT MERKIT JA LYHENTEET

AlkoL	Alkoholilaki
AVI	Aluehallintovirasto
SäädK	Suomen säädöskokoelma
THL	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Valvira	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

1 JOHDANTO

Vuonna 2017 hyväksyttiin uudistettu alkoholilaki, jonka tarkoituksena oli selkeyttää nykyistä toimintaa ja purkaa vanhentuneita säädöksiä. Muutokset otettiin käyttöön kahdessa vaiheessa, 1.1.2018 lähtien muun muassa alkoholijuomien vähittäismyyntiraja nousi 4,7 prosentista 5,5 prosenttiin, mietojen juomien mainonta keveni sekä ravintoloiden aukioloajat vapautuivat. Anniskeluaikoja koskeva vapautus sen sijaan tuli voimaan vasta 1.3.2019 samaan aikaan lupamuutoksen, anniskelupaikan vähittäismyyntin sekä henkilökuntaa koskevien muutoksien kanssa.

Alkoholimuutokset herättivät tunteita joko puolesta tai vastaan. Ennen lainhyväksymistä mediassa käytiin paljon keskustelua siitä, miten lakia tulisi lähteä muuttamaan sekä mitkä olisivat uudistetun lain painopisteet. Ammatillisesta näkökulmasta aiheesta syntynyt kohu herätti mielenkiinnon lähteä selvittämään, vaikuttavatko muutokset tavallisen ravintolan toimintaan niin paljon kuin mitä media antoi ymmärtää. Opinnäytetyöni toimeksiantajana toimii laskettelukeskuksessa sijaitseva monipuolinen ruokaravintola, johon viitataan tutkimusosassa pelkällä ravintola sanalla toimipaikan yksityisyyden säilyttämiseksi.

Aiheen laajuuden vuoksi työssä keskityn ravintoloihin ja heidän anniskeluun vaikuttaneisiin lainmuutoksiin, kuitenkin rajaten työstä pois esimerkiksi vähittäismyyntissä tapahtuneet muutokset alkoholirajoihin sekä käsityöläisluita koskeva lainsäädäntö.

Aluksi kerron millaisia suuria muutoksia Suomen alkoholilain historiassa on ollut ennen nykyistä uudistusta sekä käydään uudistuneet lakimuutokset yksitellen läpi verraten muutoksia edeltäneeseen lakiin. Esille tuodaan myös, millaisia vaikutuksia lainmuutoksella on ollut alkoholinkulutukseen lyhyen voimassa olonsa aikana. Tutkimusosassa selvitetään, miten lainmuutokset ovat vaikuttaneet ravintolan toimintaan ja onko joitain tapoja, millä ravintola voisi saada entistä paremman hyödyn muutoksista. Työn päätteeksi on yhteenvetoon, johon on koottu ajatuksia ja näkökulmia käsitellyistä aiheista.

2 SUOMEN ALKOHOLILAIN HISTORIA

Lain tarkoituksena on ehkäistä yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja, jotka syntyvät alkoholipitoisista aineista (Valvira 2008). Suomea koskeva ensimmäinen alkoholisäädös on peräisin vuoden 1622 kestikievarijärjestyksestä, jossa käsiteltiin Suomen ulkopuolelta tulevan paloviinan myyntiä ja asetus kesti aina vuoteen 1633 asti. Tämän jälkeen on laadittu erilaisia säädöksiä ja määräyksiä, jotka koskevat alkoholin käyttöä, valmistusta ja myyntiä. Sääntelyjen taustalla oli aluksi kulutuksen, mutta myös eri säätyjen vallan hallitseminen, kunnes 1700-luvulla määräyksien syynä alkoi useammin olla edellä mainittujen syiden lisäksi myös viljan sääntely huonoina viljasatoina. (Pulkkinen 2015, 17–25.) Viimeisen sadan vuoden aikana, voidaan katsoa olevan neljä suurta muutosta alkoholiin koskevaan lainsäädäntöön ennen vuonna 2018 voimaan astuneita muutoksia. Nämä ovat kieltolaki, ostajaintarkkailuaika sekä vuosien 1986 ja 1994 lakiuudistukset.

2.1 Kieltolaki 1919–1932

Vuonna 1906 astui voimaan keisarin hyväksymä valtiopäiväjärjestys ja vaalilaki. Tämän vuoksi päättäjien tuli kuunnella eri yhteiskuntaryhmiä, kuten naisia sekä alaluokkia. Yksi ensimmäisistä päätöksistä uudistuksen jälkeen olikin kieltolaki, jonka sisällöstä tehtiin viisi eri esitystä, joista eduskunnan talousvaliokunta vuonna 1907 päätti täyskiellosta alkoholin terveydellisten ja sosiaalisten haittojen vuoksi. (Pulkkinen 2015, 51–53.) Laki jäi kuitenkin astumatta voimaan, koska se ei saanut tähän keisarilta vahvistusta. Vahvistus keisarilta jäi saamatta myös vuosina 1909, 1911 ja 1914. (Häikiö 2007, 56.)

Ensimmäisen maailmansodan aikaan alkoholinvastaiset asenteet voimistuivat, jonka vuoksi vuonna 1914 Venäjällä ja Suomessa astui voimaan väliaikainen kieltolaki, jossa rajoitettiin alkoholin saatavuutta samalla kun alkoholiin kohdistuvaa verotusta kovennettiin. Vuonna 1915 Suomessa tehdyssä selvityksessä todettiin, että tiukan alkoholipolitiikan ansiosta alkoholin aiheuttamat haitat olivat kadonneet lähes kokonaan, ihmisten elin olot parantuneet entisestä sekä salakauppa ja -myynti oli saatu kitkettyä melkein kokonaan. Tämän rohkaisemana katsottiin alkoholikiellon jatkamisesta olevan pelkästään hyötyä Suomelle. Lopulta vuonna

1917 määrättiin kaikki alkoholituotteet takavarikoitavaksi ja alkoholin valmistus kiellettiin täysin. (Rasinaho 2006, 21–23.)

Kieltolaki astui kuitenkin lopulta voimaan vasta 1.6.1919. Laki salli alkoholin pidon lääkinnällisessä, teknillisessä ja tieteellisessä tarkoituksessa sekä kirkkoviininä, mutta muuten kaikki yli 2 tilavuusprosenttia sisältävien alkoholituotteiden valmistus, myynti ja pito oli kiellettyä. Samalla alkoholin valmistus ja maahantuonti annettiin yksin oikeudella valtiolle. (Pulkkinen 2015, 69.) Tätä varten perustettiin valtion omistama Valtion alkoholiliike – Statens Alkoholrörelse, joka oli ainut paikka, joka valmisti ja möi laillista alkoholia (Häikiö 2007, 65).

Historian perusteella päättäjät katsoivat kieltolain olevan paras tapa vähentää alkoholihaittoja (Häikiö 2007, 64), kuitenkin alkoholin salakauppa ja laimentaminen yleistyivät koko ajan ja lopulta lain astuessa voimaan laittoman viinan kauppa kukoisti jo valtoimena (Pulkkinen 2015, 71). Lain aikaan kotipolttoa tapahtui pitkälti vain maaseudulla, kaupungeissa alkoholi hankittiin salakauppioiden avulla. Helsingistä muodostui nopeasti salakuljetuksen keskus Suomenlahdelle, jonka kautta laitonta alkoholia välitettiin Lappiin asti. Yksi suosituimmista salakuljetetuista tuotteista oli sprii, jota tuotiin kieltolain viimeisinä vuosina vuosittain lähes miljoona litraa maahan. (Rasinaho 2006, 18, 25–26.) Vaikka kieltolain oli tarkoitus vähentää alkoholin kulutusta, niin Rasinahon (2006, 20) mukaan alkoholin kokonaiskulutus kasvoi kolminkertaiseksi kieltolakia edeltävään aikaan nähden.

Kieltolaki hankaloitti ravintoloiden toimintaa, mutta silti ihmiset saivat alkoholia entiseen tapaan useimmista paikoista. Lain alkuaikoina anniskelu tapahtui hyvin pitkälti vain tutuille asiakkaille, mutta kieltolain loppua kohden myynti muuttui vapaammaksi. Tavanomaisesti laiton viina tarjoihin kahvin, teen tai suureen suosioon nousseen Pommacin sekaan sekoitettuna, joka oli helppo tarkastuksessa juoda pois tai kaataa maahan. Ravintolat myös suojelivat toisiaan liikkeellä olevilta tarkastajista ja heillä oli monia tehokkaita varoitusjärjestelmiä, joilla varoitettiin tarkastajista toisille ravintoloille. Laitonta alkoholia säilytettiin usein vain pieni määrä, jota pidettiin salalokeroissa tai sellaisessa paikassa, mistä sen sai helposti kaadettua viemäriin, kuten keittiössä tai WC:ssä. (Rasinaho 2006, 61–65.)

Ravintoloiden lisäksi laitonta viinaa pystyi ostamaan tietyistä vähittäiskaupoista eli niin sanotuista tippakaupoista, joissa myytiin pääasiassa raakaa tai erilaisia

sekoituksia spriiistä. Lisäksi hienompia juomia oli mahdollisuus myös tilata kotiin-kuljetuksella. Osa tippakaupoista toimi myös salakapakkoina, joissa myytiin alkoholia heti nautittavaksi ja joilla oli viihdykettä sekä sohvipaikkoja vuokralla humaltuneiden vierailijoiden varalta. Näin pieneni riski juopuneen vieraan kiinni jäämiseen ja omistajan salakapan paljastumiseen. Yleensäkin salakapakoissa ihmiset käyttäytyivät hyvin, eivätkä asiakkaiden annettu olla kovinkaan humalassa. Toisin oli pirtutaloissa, joissa juominen oli usein humalahakuista ja väkivaltaistaakin. Pirtutalot toimivat usein huonomaineisissa kortteleissa, ja niistä muodostui vähittäismyyntin keskuksia, joissa saattoi toimia useita toimijoita samoissa tiloissa. Kuten myös muissakin laitonta viinaa myyvissä paikoissa, niin myös pirtutaloissa hälytysjärjestelmät tarkastuksien varalta olivat suunniteltu hyvin, eikä tämän vuoksi koskaan saatu tarkastuksissa kaikkia myyjä kiinni. (Pulkkinen 2015, 150–154.)

Vuonna 1931 hallitus totesi, ettei kieltolain voimassaolo aikana ole tapahtunut kansan tavoissa sellaista muutosta kuin lain tavoitteeksi oli asennettu. Lisäksi varsinaisten kieltolaki- ja juopumusrikkomusten rinnalla myös väkivaltarikokset olivat kasvaneet ja uusi rikollinen ammattikunta oli syntynyt, joka käytti hyväkseen kieltolain myötä syntynyttä tilannetta. Myös taloudellinen huoli oli aiheellinen, laillista alkoholia käyttävien verotus oli todella raskasta, mutta laittomasta viinasta ei kaivattuja lisäveroja valtiolle kertynyt. (Häikiö 2007, 73.)

Vuoden 1931 lopussa järjestettiin uusi neuvoo-antava kansanäänestys kieltolaista. Hallitus antoi kolme äänestysvaihtoehtoa ja sen tarkoituksena oli saada vapautettua mietojen alkoholien myynti, jotta valtio saisi kipeästi kaivattuja verotuloja. Äänestyksessä kuitenkin kieltolaki kumottiin, joskin kannattajat saivat pidettyä monia tärkeitä rajoituksia edelleen voimassa, joista yksi tärkein oli kieltolain jatkaminen maaseudulla. (Häikiö 2007, 72–73.)

Naisilla on ollut aina suuri vaikutus niin kieltolain syntymiseen kuin sen purkautumiseenkin. Naiset keräsivät vuonna 1876 adressin alkoholilain tiukentamiseen ja ennen uutta adressia keväältä 1931 uskottiin naisten olevan edelleen vahvasti kieltolain puolella. Asia oli kuitenkin päinvastoin, naisten kanta kieltolakiin oli muuttunut, edelleen naiset kannattivat juopumuksen vähentämistä, mutta heidän

mielestään kieltolaki ei ollut enää se oikea tapa tähän pääsemiseksi ja varsinaisessa äänestyksessä 65 % äänensä antaneista naisista olivat kieltolakia vastaan. (Pulkkinen 2015, 169–172.)

Kieltolain kumoaminen johti väkijuomalain muodostamiseen, jossa samalla päätettiin perustaa Oy Alkoholiliike Ab, jolla oli Suomessa yksinoikeus valmistaa, myydä sekä tuoda alkoholipitoisia juomia maahan (Alko 2019). Uuden lain tarkoituksena oli estää salakauppa ja supistaa alkoholin käyttö minimiin rajoittamalla myynti kauppoihin ja kauppaloihin. Kuitenkin viinan hinta oli näissä sen verran korkea ja viranomaisten resurssit edelleen vajaat, joten salakuljetus jatkui entiseen tapaan vielä syksyyn 1933 asti. Muutos tähän koettiin vasta Karhuviinan myötä, joka kehitettiin salaviinan korvikkeeksi. Kyseessä oli vahvin lain sallima alkoholijuoma, eli 42-tilavuusprosenttinen mausteilla maustettu edullinen viina, joka nousi suosituimmaksi juomaksi alkoholin historiassa. Viinan myyntiin tulon jälkeen laillisen viinan myynnin osuus kaksinkertaistui, joka johti laittoman viinan myynnin totaaliseen romahtamiseen. Karhuviinaa ei ollut tarkoitettu alunalkaenkaan pitkäaikaiseen myyntiin ja tästä syystä sen saavutettua suosionsa, alettiin asteittain rajoittaa sen myyntiä, alkoholipitoisuutta pienennettiin ja lopulta seuraavan vuoden loppuun mennessä viina poistettiin kokonaan myynnistä. Viinan poistuminen markkinoilta aiheutti hurjan viinan myynnin vähentymisen, joskin tähän vaikutti myös samaan aikaan tapahtunut viinan hintojen nousu kolmanneksella. (Pulkkinen 2015, 176–178.)

2.2 Ostajaintarkkailuaika 1943–1971

Alkoholin kulutus oli hyvässä laskussa karhuviinan jälkeen, mutta poikkeusolosuhteista riippumatta alkoholin käyttö alkoi taas kasvamaan huolestuttavasti vuodesta 1941 lähtien. Uuden täyskiellon ei katsottu olevan mahdollista, koska sen myötä laittoman viinan valmistus ja myynti olisi voinut kasvaa entisiin mittasuhteisiin. Lisäksi valtio tarvitsi sodan vuoksi kaiken mahdollisen verotulon mitä sen oli mahdollista saada. Tavanomaisten käytössä olleiden tapojen huomattua olevan riittämättömiä, Alkon hallintoneuvoston varapuheenjohtaja Arvo Linturi ehdotti myynnin valvonnan tehostamista. (Pulkkinen 2015, 181–182.)

Lisääntyneen alkoholin käytön lisäksi huolestuttavaa oli muun ohella se, että maassa vallitsevasta työvoimapulasta huolimatta Alkon edessä oli usein jonot, jotka koostuivat työkykyisistä henkilöistä. Tämän vuoksi väkijuomalain täytäntöönpano asetusta muutettiin heinäkuussa 1943 siten, että Alko sai luetteloida asiakkaansa ja määrätä heidät yhden liikkeen asiakkaaksi myymälätodistuksella. Tavoitteena tällä oli tunnistaa ja ehkäistä väärinkäytökset, jonka vuoksi Alkon liikkeisiin palkattiin ostajaintarkkailijoita, joiden tehtävänä oli oppia tuntemaan liikkeen tavallinen asiakaspiiri ja kerätä heistä tietoa ja antaa tarvittaessa myyntikielto. (Häikiö 2007, 127–129.)

Aluksi myymälätodistuskokeilu sijoittui pelkästään Etelä-Suomeen, mutta vuonna 1946 myymälätodistus päätettiin ottaa käyttöön koko suomessa (Häikiö 2007, 130). Samalla myymälätodistuksesta, tuttavallisemmin viinakortista, päätettiin tehdä sosiaalisen tarkkailun väline, johonka kirjattiin ylös kaikki asiakkaan ostokset (Alko 2019). Kirjaamisen lisäksi siihen asetettiin myös päivä- ja määräkohtaiset rajoituksia (Pulkkinen 2015, 181). Kuitenkaan ostajaintarkkailulla ei saavutettu pitkällä aikavälillä toivottua tulosta väärinkäyttöjen ehkäisemiseksi ja nopeasti alettiin purkamaan säädöksiä, joita vasta muutama vuosi aikaisemmin oli otettu käyttöön. Ensin viinakortista vapautettiin vuonna 1949 III-olut sekä miedot viinit. Väkevät viinit kokivat vapautuksen kolme vuotta myöhemmin. Vuonna 1957 myymälätodistus vaihdettiin henkilötodistukseksi ja samalla päätettiin luopua ostosmerkinnöistä kokonaan väärinkäyttöön syyllystyneitä lukuun ottamatta. Asiakkaan tuli kuitenkin pyydettäessä näyttää henkilötodistus väkeviä juomia ostaessaan. Vuonna 1969 poistui myymäläsidonnaisuus ja vuonna 1971 luovuttiin kokonaan henkilötodistuksen käytöstä sekä ostosten kirjaamisesta. Väkevää alkoholia koskevat rajoitukset pysyivät kuitenkin voimassa vuoteen 1986 asti. (Häikiö 2007, 135.)

2.3 Vuoden 1968 lakiuudistus

Seuraavan ison uudistuksen Suomen alkoholilakiin voidaan katsoa alkaneen Johannes Virolaisen hallituksen antamasta alkoholilakiesityksestä vuonna 1965. Esityksessä haluttiin sallia anniskelu myös maaseudun taajamissa, missä olisi vähintään 1 000 asukasta sekä Alkon myymälöiden perustamista myös kaupunkien ulkopuolelle vähintään 2 000 asukkaan taajamiin. Esityksessä keskiolut olisi

sen sijaan pidetty edelleen Alkossa. Lakiehdotusta ei kuitenkaan ehditty käsitellä lähestyvien vaalien vuoksi ja tästä johtuen esitys uudeksi alkoholilaksi raukesi vuonna 1966. (Häikiö 2007, 182–184.)

Uusi hallitus valittiin, jonka vuoksi alkoholilaki esityksen suunnittelua voitiin jatkaa siitä mihin se Virolaisen hallituskaudella oli jäänyt. Edellisestä esityksestä poiketen oluen laajempi myynnin vapauttaminen nousi taas ajankohtaiseksi sen kannatuslukujen noustessa. Jopa Alko yhtiönä oli rajoitetun vapautuksen puolella, se näki nykyisten rajoitusten olevan epäluottamuslause kansalaisia kohtaan, mutta olisi halunnut sallia oluen myynnin vain yhtiön hyväksymiin elintarvikeliikkeisiin. Kansan keskuudessa taas oluen vapaa myynti sai koko ajan enemmän kannatusta. (Häikiö 2007, 185.)

Syksyllä 1967 hallitus antoi eduskunnalle ehdotuksen, jossa alkoholinmyynti sallittiin kuntamuodosta riippumatta sellaisissa väestö- ja liikekeskuksissa, joissa Alkon hallintoneuvos katsoisi myynnin tarpeelliseksi. Lisäksi esityksessä sallittiin keskioluen myynti Alkosta luvan saaneissa elintarvike- ja ravitsemisliikkeissä Alkon määrittelemään hintaan. Oluen vapauttamisen puolesta puhui myös hallituksen halu ohjata ihmiset käyttämään väkevien juomien sijasta mieluummin mietoja juomia, joiden oli todettu olevan fysiologisilta ja psykologisilta vaikutteilta vähäisempiä ja niiden katsottiin aiheuttavan vähemmän käytöshäiriöitä. (Häikiö 2007, 187–188.)

Uuden lain hyväksyminen venyi ja se astui voimaan vasta vuodenvaihteessa 1969 ja sen katsotaan olleen jälkeinpäin yksi suurimmista muutoksista Suomen koko alkoholihistorian aikana. Uuden lain myötä keskioluen saatavuus parani, entisen 132 Alkon sijasta sitä sai vuoden 1969 lopussa yli 17 000 vähittäismyyntiluvan omistavasta vähittäiskaupasta ja kahvilasta. Uudistus johti oluen kulutuksen 125 % kasvuun lain ensimmäisenä vuotena. Tähän vaikutti myös osaltaan se, ettei uuden lain myötä maaseutu ollut enää eriarvoisessa asemassa kaupunkeihin nähden, vaan niihin voitiin avata uusia Alkon myymälöitä sekä anniskelupaikkoja. (Häikiö 2007, 201–202.) Vaikka laissa parannettiin keskioluen saatavuutta, tuli kunnanvaltuuston vielä hyväksyä oluen myynti kaupoissaan. Mikäli kunnanvaltuusto päätyi kieltävään ratkaisuun, ei kunnan missään kaupassa keskiolutta saanut myydä. (AlkoL 459/1968 5:29 §.) Merkittävä muutos keskioluen

vapauttamisen lisäksi oli, että lain myötä aikaisempaa nuoremmat saivat ostaa mietoja alkoholijuomia eli enimmillään 22-tilavuusprosenttisia ikärajan tippuessa 21 ikävuodesta kahdeksaentoista. 20-vuotiaana sen sijaan pystyi ostamaan kaikkia alkoholijuomia. (Häikiö 2007, 201–203.)

Muita merkittäviä muutoksia laissa oli myymälöiden aukiolojen pidentäminen kahdella tunnilla viikottasolla, Alkon valtuuksien kasvaminen yhtiön saadessa osan sosiaaliministeriön entisistä työtehtävistä, kuten teollisuusalkoholin käytön valvonnan sekä alkoholilupien myöntämisen myös alempiin veroluokkiin. Lain myötä myös viranomaisten valvontajärjestelmää kehitettiin luomalla uusi työtehtävä, jossa alkoholitarkastajat valvoivat alkoholilain ja sen säädäntöjen noudattamista. (Häikiö 2007, 201–204.)

2.4 Vuoden 1995 lakiuudistus

Suomi oli tehnyt pitkään yhteistyötä Euroopan muiden maiden kanssa, mutta suurimmat vaikutukset alkoivat näkyä Suomen liittyessä Euroopan talousalueeseen 1.1.1994. Samaan aikaan Suomi oli aloittanut neuvottelut liittyäkseen Euroopan unioniin (Eurooppatiedotus 2019). Suomessa oli tähän asti totuttu selkeään alkoholipolitiikkaan, jossa keskustelun pohjana toimivat haittaintressit, mutta Euroopassa sen sijaan alkoholipolitiikassa keskityttiin elinkeinoitresseihin, jossa perustavoitteena oli tavaroiden, palveluiden, pääoman ja ihmisten vapaa liikkuvuus. Alkoholiliikenne liittyi ainoastaan maatalouspolitiikkaan, jossa muun muassa varmistettiin viinin saatavuus kohtuuhintaan. Tästä syystä Suomen omistama alkoholimonopoli soti laajasti EU:n ajamaa vapaakauppaa vastaan. Suomen haikessa jäsenyyttä EU:sta emme asettaneet mitään reunaehtoja liittymiselle. Tämän vuoksi Suomen tuli sopeuttaa alkoholipolitiikkansa EU:n kilpailupolitiikkaan. (Häikiö 2007, 289, 307, 358.)

Suomi pääsi EU:n kanssa sopimukseen, jossa alkoholimonopoli oli purettava vähittäismyyntipolitiikkaa lukuun ottamatta. Tämä tarkoitti sitä, että ennen Alkon hoitamia viranomaistehtävät jaettiin uusille tahoille. Sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa toimiva tuotevalvontakeskus valvoi ja antoi luvat yli 4,7 tilavuusprosenttia sisältävien alkoholien maahantuontiin, valmistukseen, myyntiin sekä käyt-

töön, lääninhallitus taas hoiti käymisteitse valmistetut enintään 4,7 tilavuusprosenttisten alkoholien valvonnan ja luvanvaraisuuden. Näin siirrettiin alkoholihallintaa valtiolle ja Alkosta tuli puhdas liikeyritys muuttamalla se teolliskaupalliseksi konserniksi, johon kuului emoyhtiön lisäksi kolme tytäryhtiötä. (Häikiö 2007, 341, 345, 356.)

Uudesta laista tuli edellistä kattavampi ja siinä säädettiin myös ensimmäistä kertaa lain tarkoitus, eli yhteiskunnallisten, sosiaalisten sekä terveydellisten haittojen ehkäiseminen kulutusta ohjaamalla. Uutena lisäyksenä määriteltiin lisäksi mihin ja missä tilanteissa lakia sovelletaan, kuten valmistuksessa, maahantuonnissa, hallussapidossa sekä mainonnassa. (AlkoL 1143/1994 1:1–2 §.)

Alkoholimonopolin supistamisen lisäksi muita merkittäviä muutoksia laissa oli käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien, jotka sisälsivät enintään 4,7 tilavuusprosenttia, vapauttaminen Alkosta myös muihin elintarvikeliikkeisiin sekä kioskeihin, jotka olivat saaneet vähittäismyyntiluvan lääninhallitukselta. Luvan saamiseksi myyntipaikan tuli sijainniltaan ja toiminnaltaan olla asianmukainen sekä huolehtia myynnin järjestämisestä sellaisella tavalla, että samalla voitiin valvoa sitä tehokkaasti. Lisäksi luvan saaminen edellytti suostumuksen myyntipaikan sijainti kunnalta. (AlkoL 1143/1994 4:12–14 §). Anniskelupaikoissa tarvittiin taas Sosiaali- ja terveysministeriön tuotevalvontakeskuksen myöntämä anniskelulupa, joka oli voimassa toistaiseksi, määräajaksi tai tilapäisesti. Luvan myöntäminen edellytti toimintakelpoista yritystä, jolla oli vaadittava luotettavuus sekä taloudelliset ja ammattimaiset edellytykset toimintaan. Lisäksi anniskelupaikassa tuli olla vastaava ja tarpeellinen määrä sijaisia hänelle, jotka huolehtivat, että lakia noudatetaan määrätyllä tavalla. (AlkoL 1143/1994 4:21–21b §.)

Lisäksi uuden alkoholilain myötä ravintoloitsijat ja tukkumyyjät pystyivät itse hinnoittelemaan tuotteidensa hinnan. Tähän asti Alko oli määrännyt tuotteille maksimi- ja minimi hinnan, joiden sisällä myytävien tuotteiden hinnan tuli olla. Myös alkoholin mainonnan täyskielto korvattiin rajoittavilla säädöksillä, koska sen katsottiin voivan vaikuttaa ihmisten mielipiteisiin alkoholijuomista ja näin ollen vaikuttavan alkoholinkulutukseen. (Häikiö 2007, 354–356.)

2.5 Vuoden 2017 lain uudistus ja sen taustat

Alkoholilain kokonaisuudistaminen kuului Juha Sipilän hallituksen niin sanottuun normin purkuhankkeeseen. Tarkoitus oli yhdistää alkoholilainsäädäntöme kattavasti yhteen lakiin ja päivittää laki vastaamaan nykypäivää. Vuoden 1994 laissa oli edelleen joitain säädöksiä vuosien 1932 ja 1969 laista, jotka nykypäivän valossa tuntuivat kankeilta ja vanhentuneilta. Uudistuksessa pääpaino oli edelleen alkoholihaittojen vähentäminen sekä ehkäiseminen, mutta samalla haluttiin löytää keinot, jossa tämä olisi tasapainossa elinkeinoelämän tarpeiden kanssa. Alkon vähittäismyyntimonopoli sekä lupajärjestelmä alkoholijuomien valmistukseen, myyntiin sekä anniskeluun haluttiin säilyttää kuitenkin ennallaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018.)

Uudistuksen suunnittelu aloitettiin vuonna 2016 perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehulan esittämän pohjakysymyksen pohjalta ja Sosiaali- ja terveysministeriö laati lopullisen luonnoksen hallitukselle. Ministeriö toimi esitystä laatiessa yhteistyössä sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen, muiden ministeriöiden sekä eri järjestöjen kanssa, joiden toimintaan muutokset vaikuttivat. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018.)

Ennen lain hyväksymistä THL antoi lausunnon eduskunnan esityksestä. THL:n näkemyksen mukaan suunnitellut muutokset olivat ristiriidassa laintarkoituserän kanssa ja täten lisäisivät alkoholin kulutusta. Varsinkin ehdotus päivittäistavara-kaupoissa myytävien juomien maksimi alkoholipitoisuuden nosto 4,7 prosentista 5,5 prosenttiin nähtiin tärkeimpänä kulutuksen ja haittojen kasvattajana, jota olisi myöhemmin melkein mahdotonta palauttaa entiselleen EU-lainsäädännön sekä kansainvälisten kauppasopimusten vuoksi, mikäli lain muutos myöhemmin todettaisiin virheeksi. Kaikkiaan THL arvioi alkoholinkulutuksen kasvavan 5–6 prosenttia, minkä vuoksi muun muassa alkoholikuolemat lisääntyisivät entisestä 150 hengellä vuodessa ja sairaalahoitoa tarvitsevat tapaturmat ja alkoholisairaudet 1500 tapauksella. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 1.)

THL:n näkemyksen mukaan uudistuksessa painotettiin vähittäismyyjien ja panimoalan tarpeita, sen sijaan että olisi huolehdittu sosiaali- ja terveystieteiden näkökohdista,

julkisen talouden eduista sekä ihmisten työkyvystä ja riittävydestä. THL:n mukaan vähittäismyyntiin vapautettujen vahvempien alkoholijuomien lisäksi kokonaiskulutuksen kasvuun vaikuttaisi myyntipaikkojen että -aikojen laajeneminen, painopisteen siirtäminen viranomaisvalvonnasta elinkeinonharjoittajan omavalvontaan sekä tarjonnan lisääntyminen, joiden yhteisvaikutuksesta alkoholin fyysinen ja taloudellinen saatavuus lisääntyy. THL näki tämän johtavan esimerkiksi mielenterveysongelmien, tapaturmien sekä syrjäytymisen lisääntymiseen, sosioekonomisten erojen kasvamiseen ja erityisten nuorten suosiossa olleiden alkoholijuomavalikoiman laajentumiseen, mikä voisi johtaa alaikäisten alkoholinkäytön uudestaan nousuun usean vuoden laskun jälkeen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 1–2.)

Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen kuitenkin 19.12.2017 ja tasavallan presidentti vahvisti tämän uudeksi laiksi 28.12.2017. Uusi laki astui voimaan kahdessa erässä, osa muutoksista jo 1.1.2018 ja loput 1.3.2018. Uudistuneen lain ansiosta alan toimijoiden ja yksittäisten kansalaisten on entistä helpompi pysyä selvillä ajantasaisesta lainsäädännöstä, jossa on purettu useita normeja, jotka helpottavat etenkin ravintola-alalla työskentelevien arkea. Tällä luotiin myös uusia toimintamahdollisuuksia alalle, jonka vuoksi esimerkiksi kotimaisten alkoholijuomien ja käsityölaisoluiden valmistajilla on paremmat mahdollisuudet löytää asiakaskuntansa ja pysyä mukaa kilpailussa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018.)

3 ALKOHOLILAIN MUUTOKSET RAVINTOLATOIMINNASSA

3.1 Anniskelu

3.1.1 Alkoholiannokset

Ennen muutosta anniskella sai vain yhden perusannoksen kerrallaan. Perusannoksella tarkoitetaan väkevissä alkoholijuomissa 4 senttilitraa, miedoissa alkoholijuomissa 8 senttilitraa ja alkoholijuomat, jotka ovat valmistettu yksinomaan käymisteitse, kuten viinit tai joiden alkoholipitoisuus on maksimissaan 5,5 tilavuusprosenttia, niin niiden perusannos oli yksi litra. Myös juomasekoituksia tehtäessä tuli varmistaa, ettei juomassa käytetyn alkoholin perusannos ylity, vaikka juomaan käytettäisi useita eri alkoholilajeja. Tämä tarkoitti lain puolesta myös sitä, että niin kutsuttujen tuplien, eli useamman alkoholiannoksen anniskelu samanaikaisesti oli kiellettyä. Käytännössä tämä tarkoitti, ettei asiakkaalle saanut kerralla anniskella useampaa juomaa samanaikaisesti. (Valvira 2016, 14–15.) Mikäli asiakas tilasi kaksi juomaa kerralla, hänen tuli pystyä osoittamaan kenelle toinen juoma tuli. Poikkeuksena tähän oli aterian yhteydessä tarjoillut juomat, jolloin asiakkaalle sai lain perusteella anniskella useamman alkoholijuoman kerrallaan (Valvira 2016, 14).

Mikäli anniskelupaikka halusi tarjoilla maailmanlaajuisesti tunnettuja cocktaileja, joissa alkoholin osuus ylitti perusannoksen, tuli tähän hakea lupa Valviralta. Tällaisia drinkkejä oli muun muassa Long Island Ice Tea ja Mai Tai. Molemmissa juomissa alkuperäiseen ohjeeseen kuuluu yli 4 senttilitraa väkevää alkoholia ja ohjeen muuttaminen vastaamaan Suomalaista perusannosta olisi muuttanut radikaalisti juoman makua. (Karjalainen, 2017.)

Uudistetussa alkoholilaissa on luovuttu kerralla anniskeltavien alkoholiannoksien maksimimäärästä, jonka seurauksena asiakkaalle saa vastaisuudessa anniskella useamman alkoholijuoman kerralla. Vaikka maksimimäärästä luovuttiin, niin lakiin on edelleen kirjattu perusannokset. Väkevissä ja miedoissa alkoholijuomissa perusannos on pysynyt ennallaan, kun taas 8–15 tilavuusprosenttia sisältävien mietojen alkoholijuomien perusannos on 12 senttilitraa ja muiden mietojen juomien

33 senttilitraa. Vaikka lain puolesta nykyään voikin myydä laillisesti perusannoksia suurempia annoksia, tulee alkoholiluvan haltijan kirjata oma-valvontaan anniskelupaikan sallimat suurimmat anniskeluannokset, mikäli ne ovat perusannoksia suuremmat. (Valvira 2018a, 10–11.)

3.1.2 Anniskeluaika

Ennen muutosta anniskelun sai aloittaa aikaisintaan kello 09 aamulla ja jatkaa anniskelua kello 01.30 asti. Uudistuksessa tähän ei tullut muutosta, mutta sen sijaan ennen tarvitsi hakea jatkoaikalupa, mikäli halusi jatkaa anniskelua kello 01.30 pidempään. Jatkoaikaluvalla anniskelupaikka sai olla auki kello 04 asti, mutta se tarvitsi tähän perustellun syyn, kuten tasokkaan viihdeohjelman järjestämisen, joka vaatii pidempää anniskeluaikaa. Anniskelupaikoissa, joissa anniskelua tapahtui kello 24 jälkeen, tuli anniskelu lopettaa puoli tuntia ennen anniskelupaikan sulkeutumista. Sulkeutumisajan jälkeen anniskelupaikassa ei saanut enää nauttia alkoholia ja asiakkaiden tuli poistua ennen sulkemisaikaa. (Valvira 2016, 7–8)

Muutoksen jälkeen kello 01.30 anniskelua saa jatkaa anniskelupaikan tekemällä jatkoaikailmoituksella kello 04 asti, jonka jälkeen asiakkailta on tunti aikaa nauttia ostamia juomia. Asiakkaiden ei myöskään ole pakko poistua anniskelutiloista tämän tunnin kuluessa, vaan voivat jäädä sinne, mikäli anniskelupaikka on kello 05 pidempään auki. Jatkoaikailmoitus sallii myös ulkotiloissa alkoholin nauttimisen kello 04 asti, mikäli saavat lupaviranomaiselta luvan tähän. (Valvira 2018a, 9.)

3.1.3 Myynti ja hinnoittelu

Ennen muutosta velaksi, panttia tai vaihtokauppaa vastaan alkoholijuomien anniskelu oli kielletty. Ainoina poikkeuksina velaksi myymiselle oli, mikäli kyseessä oli yhteisö, laskutus tai luottokortti (Valvira 2016, 15). Uudistetussa laissa velaksi myyminen on sallittua, joka on mahdollistanut aivan uusia maksutapoja alalle (Valvira 2018d). Yksi tällainen uusi maksutapa on mobiilimaksaminen, jossa mobiiliapplikaatiolla tilataan ja maksetaan juomat. Yleisimmät vaihtoehdot maksutavaksi applikaatioissa on debit- tai credit-ominaisuudet, osassa löytyy lisäksi myös

mahdollisuus laskuun, jolla on 14 päivää korotonta maksuaikaa. Laskulle ostaessa järjestelmä tarkastaa aina luottotiedot ja ostoksia illan aikana voi tehdä 500 euroon saakka. (Tykki 2018.)

Mikäli anniskelupaikassa hyväksytään velaksi maksaminen, tulee omavalvontaan luvanhaltijan määrittellä enimmäisluoton määrä sekä luotonmyynnin valvonta- ja toimintatavat. Velaksi myyminen ei saa kuitenkaan olla hyväntavan vastainen. Tällaiseksi toiminnaksi katsotaan esimerkiksi heikoille kuluttajaryhmille velaksi myyminen määritellyissä tilanteissa. (Valvira 2018d)

Nykyisessä alkoholilaissa myös määrätään, ettei alkoholijuomasta saa antaa hyvitystä, joka perustuu alkoholijuomien, muiden kulutushyödykkeiden tai palveluiden ostoihin, tarjoamiseen tai maksamiseen. Myyntiä ei voi myöskään edistää kanta-asiakas korteilla tai etuohjelmilla, joissa juoman saa sitä halvemmalla, mitä useamman niitä ostaa. Tämän vuoksi ostetuista alkoholijuomista ei voi antaa myöskään eri järjestöjen bonus pisteitä tai maksutapaetua. Kuitenkin kanta-asiakas hinnat sekä mahdolliset henkilökuntaedut ovat edelleen mahdollisia anniskelupaikan niin halutessaan. (Valvira 2018a, 20.)

Hyväksytyä on myös tarjota ruoka-annoksia ja mietoja alkoholijuomia yhteishintaan, mikäli tarjouksessa on eritelty, mitä mietoa alkoholi- tai alkoholitonta juomaa tarjous koskee ja kerrottu, ettei kyseessä ole niin sanottu kaupanpäällinen vaan kahden tuotteen yhteishinta. Myös pääsylipun hintaan voidaan liittää yksi mieto tai alkoholiton juoma, mutta tähän koskee myös samat vaatimukset kuin ruoan ja juoman yhteishintaa. (Valvira 2018a, 18.)

3.1.4 Anniskelutila

Alkoholijuomia saa anniskella vain lupaviranomaisen hyväksymällä anniskelualueella, joka on merkitty tai rajattu selvästi. Uudistuksessa yhteiset anniskelualueet useamman anniskelupaikan kesken ovat nykyisin sallittuja, kunhan yksi haki-joista ilmoittaa vastaavansa alueen valvonnasta. Tällaisessa yhteisessä anniskelualueella anniskelun tulee loppua kello 01.30 ja jatkoaikailmoituksella ei voi hakea tähän jatkoa. (Aluehallintovirasto 2018b.)

Nykyisin myös urheilu-, liikunta- tai esimerkiksi musiikkitapahtumissa katsomot voidaan hyväksyä anniskelualueeksi, mikäli katsomo on rajattu ainoastaan täysi-ikäisille henkilöille. Lisäksi mikäli anniskelupaikalla on tiloissaan useampi anniskelualue, voi aluehallintovirasto hyväksyä että, asiakkaat itse kuljettavat alkoholijuomat alueelta toiselle. (Aluehallintovirasto 2018b.)

3.2 Mainonta

3.2.1 Väkevät alkoholituotteet markkinoinnissa

Väkevien alkoholin mainonta on pääsääntöisesti kielletty, mutta anniskelupaikan sisätiloissa, josta mainonta ei näy ulos, se on sallittua. Myöskään ulkoanniskelualueella ei mainonta saa näkyä alueen ulkopuolelle, jonka vuoksi suuret mainokset sekä väkevien juomien tunnuksilla varustetut aurinkovarjot esimerkiksi ovat kiellettyjä. (Valvira 2018a, 15.)

Väkevistä alkoholista valmistetun drinkin mainokset tulkitaan myynnin edistämiseksi, joten myös ne ovat kiellettyjä anniskelualueen ulkopuolella. Lisäksi asiakkaiden mukaan otettavista tuotteista, kuten postikorteissa, tulitikuissa ynnä muissa sellaisissa ei saa mainontaa väkevistä juomista olla. Anniskelupaikka ei saa myöskään tarjota maistiaisista väkevistä alkoholituotteistaan. (Valvira 2018, 15–16.)

3.2.2 Miedot alkoholituotteet markkinoinnissa

Mietojen alkoholijuomien mainonta on edelleen huomattavasti sallivampaa lain puolesta kuin väkevien, vaikkakin molempien mainonnassa tulee muistaa hyvän tavan mukaisuus, eli mainonta ei saa olla sopimatonta tai harhaanjohtavaa. Vaikka mietojen mainonta oli ennen uudistusta jo hyvin sallivaa, purettiin tähän liittyvää byrokratiaa entisestään. Toisin kuin väkevissä juomissa, anniskelupaikka saa kertoa ikkuna- ja tilan ulkopuolisissa mainoksissa tarjolla olevista miedoista alkoholijuomista ja niiden hinnoista. Tämä ei saa kuitenkaan tapahtua huomiota herättävällä tai suurikokoisella mainoksella, eikä niissä saa kuvailla esimerkiksi

laatu tai makua sen kummemmin. Lisäksi anniskelupaikan markiiseissa ja aurin-
gonvarjoissa voi olla mainos miedosta alkoholijuomasta. (Valvira 2018a, 17,19–
20; Valvira 2016, 23.)

Mikäli anniskelupaikka mainostaa tuotteitaan tilan ulkopuolella, ilmoitus tulee si-
joittaa myyntipaikan läheisyyteen, josta mahdollinen asiakas voi mieltää mainok-
sen koskevan juuri kyseistä anniskelupaikkaa. Ainoastaan tietyissä tapauksissa
ilmoitus voi olla näköyhteyden ulkopuolella, mutta silloin se vaatii perusteluksi
esimerkiksi sijainnin tai paikan löydettävyyden. (Valvira 2018a, 19–20.)

Nykyään anniskelupaikka voi myös julkaista lyhytaikaisia esimerkiksi happy hour,
afterwork- tai muita vastaavia tarjouksia miedoista alkoholijuomista ravintolan ul-
kopuolella (Markus 2018). Tällaisissa mainoksissa tulee kertoa aina vähintään
annoksen koko, mutta lisäksi on suositeltavaa kertoa myös annoksen hinta (Val-
vira 2018a, 16).

3.2.3 Hintojen julkaisu kotisivuilla

Nykyään anniskelupaikat voivat julkaista esimerkiksi kotisivuillaan millaisia alko-
holituotteita heillä on myynnissä ja mihin hintaan. Tällöin anniskelupaikan tulee
ilmoittaa kaikki alkoholijuomat yhdenmukaisella tavalla, eikä yksittäistä juomaa
saa korostaa esimerkiksi fontilla, värillä tai asettelulla. Mielikuva mainonta esi-
merkiksi kuvien ja teemojen avulla on myös kiellettyä. (Markus 2018.)

Alkoholijuomista annettava tieto tulee olla sellaista, mikä kuvaa tietyn tuotteen
luonnetta tai antaa asiakkaalle tarvittavaa informaatiota, kuten alkoholiprosentti,
tuotteen hinta, litrahinta, raaka-aineluettelo sekä allergeenit. Myös tieto valmista-
jasta tai valmistusprosessista on sallittua. Lisäksi väkeviä alkoholijuomia voi esi-
tellä lisäksi tuotekuvien sekä ruokasuosituksien. (Markus 2018.)

3.3 Luvanvaraisuus

3.3.1 Alkoholilupa

Ennen uudistusta anniskeluluvat oli jaettu kolmeen ryhmään. A-luvalla oli täydet
oikeudet, eli sen omistava anniskelupaikka sai myydä kaikkia alkoholijuomia, kun

taas B-luvalla pelkästään korkeintaan 22% alkoholijuomia ja C-luvalla korkeintaan 4,7% käymisteitse valmistettuja alkoholijuomia. Uudistuksessa luovuttiin kokonaan anniskelulupien ryhmittelystä ja siirryttiin käyttämään yhtä lupaa, joka kattoi kaikkien alkoholijuomien myynnin. (Valvira 2018d.)

Edellisestä laista vielä oli voimassa oleva määräys, jonka mukaan anniskelua sai harjoittaa vain niissä kunnissa, missä kunnanvaltuusto on antanut tähän suostumuksen. Niin halutessaan valtuustolla oli myös mahdollista myöhemmin mitätöidä heidän antama suostumus. (AlkoL 1143/1994 4:20 §.) 1102/2017 alkoholi-laista tämä on kokonaan poistunut. Nykyisin kunnalla on oikeus rajoittaa tai kieltää anniskelun jatkaminen niillä alueilla, joilla katsotaan anniskelusta olevan haittaa asukkaiden turvallisuudelle tai yleiselle järjestykselle (Aluehallintovirasto 2018a). Lupaviranomaisella on nykyään myös lupa määrätä anniskelulupaantiettyjä ehtoja tai rajoituksia, mikäli ne ovat välttämättömiä valvonnan ja yleisen turvallisuuden turvaamiseksi tai meluhaittojen ehkäisemiseksi (Mara 2017).

Ennen alkoholilain nykyistä muutosta, laissa määriteltiin, että alkoholilupa voidaan myöntää tilapäisesti tilaisuuksiin ja tapahtumiin maksimissaan kuukauden ajaksi (AlkoL 1143/1994 21 §). Uudistuksen myötä kyseinen määritelmä poistettiin laista. Nykyään tulee hakea määräaikainen anniskelulupa tapahtumia varten. Tilaisuuksissa sen sijaan voidaan anniskella ilmoituksella, mikäli alueen omista ja sen haltia on etukäteen hyväksyttänyt alueen anniskelualueeksi. (Valvira 2018a, 30.)

3.3.2 Lupamaksut

Alkoholilupien yhdistäminen yhdeksi luvaksi vaikutti myös lupamaksuihin. Ennen uudistusta C-luvalliset anniskelupaikat maksoivat luvan vuosittaista valvontamaksua maksimissaan 430 €, kun taas uudistuksen jälkeen maksimimaksu kailta on 790 €. A- ja B-luvanhaltijoilla maksimimaksu oli taas 805 €. C-luvallisella maksimimaksu maksettiin vähintään 100 000 anniskellusta litrasta, kun muilla luvilla se oli ja on edelleen vain 10 000 litraa. Käytännössä ennen uudista 10 000 litraa myynyt C-luvallinen paikka maksoi luvasta ainoastaan 215 €, jonka vuoksi uudistuksen jälkeen tällaisten anniskelupaikkojen valvontamaksu on yli kolmen

kertainen entiseen. A- ja B-luvallisille muutos sen sijaan oli myönteinen. (SäädK 997/2017, 1.2; Aluehallintovirasto 2019a.)

Uudistuksen myötä uutena tuli myös oma valvontamaksu anniskelun jatkolle, joka on 380 €, mikäli anniskelua jatketaan kello 04 asti enintään 180 päivää vuodessa. Mikäli jatkoa tapahtuu yli 180 päivää, on valvontamaksu tällöin 760 €. (Aluehallintovirasto 2019a.)

3.3.3 Omavalvonta

Omavalvonnalla on katsottu jo pitkään olevan tärkeä merkitys rikkomusten ehkäisyssä, mutta kuitenkin se ei ole ollut pakollinen ennen nykyistä lainuudistusta. Uudistuksen myötä alkoholiluvan haltijan tulee laatia kirjallinen suunnitelma, jolla varmistetaan lainmukainen toiminta anniskelupaikassa. (Valvira 2018a, 21.) Omavalvontasuunnitelmaan löytyy mallipohja (liite 1), mutta se voidaan laatia myös vapaa muotoisemmin. Suunnitelman tarkoituksena on tuoda esille anniskeluun liittyviä riskejä ja uhkatekijöitä, joita voi esimerkiksi olla humaltuneet ja häiriköivät asiakkaat, anniskelualueiden haastava valvonta sekä nuorilla asiakkailta anniskeluoikeuden varmistaminen. Suunnitelmalla voidaan myös ennalta ehkäistä anniskelutilanteissa syntyviä ongelmia tiedostamalla toiminnassa mahdollisesti esiintyvät ongelmakohdat ja selvittää toimintatapa tavoitteiden saavuttamiseksi. Tähän oivallisia tapoja on muun muassa kehittää selkeä liikeidea ja kohderyhmä, selvittää ja varmistaa järjestyksenvälvojen ja osaavan henkilökunnan riittävyys sekä tarvittaessa anniskelualueiden aukioloaikojen rajoittaminen. (Valvira 2018c.) Yllämainituiden kohtien lisäksi suunnitelmassa tulee tuoda esille, miten anniskelupaikassa valvotaan lain noudattamista sekä, miten mahdolliset havaitut puutteet korjataan (Valvira 2018a, 21).

Tarpeen vaatiessa anniskelua koskeva omavalvontasuunnitelma voidaan yhdistää elintarvikkeen ja tupakan omavalvontaan. Omavalvontasuunnitelma tulee pitää ajan tasalla ja tehdä siihen tarvittaessa muutoksia. Näistä muutoksista tulee pitää kirjaa päivämäärän osalta, mutta sen kummemmin ei tarvitse selvittää millaisia muutoksia omavalvontasuunnitelmaan on tehty. (Valvira 2018a, 21.)

3.3.4 Viranomaiselle lähetettävät tiedot

Ennen muutosta alkoholiluvan haltijan tuli toimittaa lupaviranomaiselle neljännesvuosi-ilmoitus, josta löytyi tiedot oluen ja muiden alkoholijuomien myynnistä sekä mahdollisista myydyistä elintarvikkeista (Valvira 2016, 6). Tämä korvattiin uudistuksessa kahdesti vuodessa annettavalla ilmoituksella, josta tulee käydä ilmi alkoholijuomien anniskelun arvo ja henkilökunnan määrä. Mikäli anniskelupaikka vähittäismyy anniskelussa olevia alkoholijuomia, tulee myös ilmoittaa vähittäistuotteena myyty määrä litroina sekä niiden arvo euroina. (Valvira 2018a, 14.)

Lisäksi alkoholiluvan haltijan tulee toimittaa kahdesti vuodessa valvontaviranomaiselle valvonnan ja toiminnan riskien arvioinnissa tarvittavat tiedot koskien myyntiä ja muuta toimintaa. Viranomaisille kerättävien laajentuneiden tietojen avulla pyritään ehkäisemään harmaata taloutta sekä talousrikoksia. Lisäksi saadun datan avulla pystytään seuraamaan alan kehitystä. (Valvira 2018a, 14–15.)

3.4 Henkilökunta

3.4.1 Henkilökunnan edellytykset

Alkoholilakia päivitettäessä määritettiin, että anniskelupaikassa tulee olla toiminnan laajuuteen ja laadukkaan palvelun varmistamiseksi riittävästi henkilökuntaa, joka pystyy tehokkaasti valvomaan ja ylläpitämään järjestystä sekä huolehtimaan annettujen kieltojen ja velvoitteiden noudattamista. Tämä tulee myös kirjata oma-valvontaan suunnitelmana henkilökunnan määrällä ja miten lain noudattaminen ja järjestyksen valvominen onnistuu anniskelualueella anniskelun aikana. Myös lupaviranomainen voi tietyissä tilanteissa antaa ehtoja tai rajoituksia henkilökunnan määrään, mikäli se on välttämätöntä valvonnan ja turvallisuuden varmistamiseksi. (Valvira 2018a, 5–6).

Ennen uudistusta alle 18-vuotias työntekijä ei saanut anniskella alkoholijuomia, mikäli hän ei ollut hankkinut tähän riittävää ammatillista koulutusta esimerkiksi alan oppilaitoksesta (Valvira 2016, 9). Nykyään alaikäiseltä työntekijältä ei vaadita alan koulutusta alkoholijuomien anniskeluun, vaan riittää että hän työskentelee vastaavan tai hänen sijaisen valvonnassa (Valvira 2018a, 5).

3.4.2 Vastaava hoitaja

Alkoholia myyvässä paikassa tulee olla paikalla luvanhaltijan edustajan määräämä vastaava hoitaja tai hänen sijainen anniskelupaikan ollessa avoinna asiakkaille (Valvira 2018a, 6).

Ennen nykyistä uudistusta katsottiin, että vastaavan hoitajan ja hänen sijaisensa tulee sopia tehtävään ja hänellä tuli olla kokemuksen tai koulutuksen kautta hankittu riittävä ammattitaito. Sopimattomaksi vastaavaksi tai hänen sijaiseksi katsottiin sellaiset henkilöt, jotka eivät kykenisi hoitamaan tehtäviään päihdyttävien aineiden väärinkäytön, aikaisempien rikkomusten tai laiminlyöntien perusteella. Koulutuksen perusteella saatu ammattitaito edellytti vähintään vuoden kestänyttä päätoimista ravitsemusalan koulutusta, jonka opetussuunnitelma piti sisällään opetusta alkoholijuomien anniskelusta sekä käytännön harjoitusta. Kokemuksen kautta hankittu pätevyys taas edellytti vähintään kahden vuoden päätoimista työskentelyä alkoholijuomien anniskelussa sekä todistuksen alkoholijuomien anniskelua koskevien säädöksiensä osaamisesta, eli niin kutsuttua anniskelupassia. Anniskelupaikoissa, joissa oli pelkästään C-lupa, riittävä ammattitaito pystyttiin todistamaan pelkällä anniskelupassilla. (Aluehallintovirasto 2015.)

Uudistuksessa purettiin myös vastaavan ja hänen sijaisena toimivan henkilön ammatillisia vaatimuksia. Nykyisin tässä toimessa voi toimia vähintään 18 vuotias, jolla on todistus alkoholilain tuntemisesta eli anniskelupassi, jonka nykyisin voi saada alkoholilain tuntemista arvioivalla kokeella tai suorittamalla koulutuksen tai tutkinnon, johon sisältyy alkoholilain ja sen valvonnan tunteminen. (Valvira 2018a, 6.)

3.4.3 Järjestyksenvalvonta

Ennen lain muutosta järjestyksenvalvoja pystyi asettamaan tarpeen mukaan (Markus 2018), mutta myös poliisi ja aluehallintovirasto pystyivät asettamaan ehdon järjestyksenvalvojista, mikäli se oli tarpeellista järjestyksen ja turvallisuuden takaamiseksi (Valvira 2016, 32). Uudistuksessa määrättiin, että anniskelupaikan jatkaessa anniskelua pidempään kuin 01.30 asti, tulee jokaista sataa asiakasta kohtaan olla yksi järjestyksen valvoja. Kuitenkin laista poistettiin ”yksinomaan”

sana, minkä takia järjestyksen valvoja voi tehdä työvuoronsa aikana muitakin työtehtäviä kuin valvontaan liittyviä. (Mara 2017.) Mikäli luvanhaltia on jatkoaikailmoituksessa tai kirjallisessa hakemuksessa esittänyt, että kyseinen järjestyksenvalvonta vaatimus kello 01.30 jälkeen on tarpeeton anniskelupaikan toiminta-ajatuksen tai vastaavan syyn vuoksi, voi lupaviranomainen pienentää tai poistaa vaatimuksen kokonaan. (AlkoL 1102/2017 5:45 §.) Valvonnan turvaamiseksi, meluhaittojen ehkäisemiseksi sekä yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi mm. (AlkoL 1102/2017 2:22 §) lupaviranomainen voi päinvastoin määrätä useamman järjestyksenvalvojan kuin mitä laki määrää. (AlkoL 1102/2017 5:45 §.)

3.5 Vähittäismyynti

3.5.1 Myynti ja tuotteet

Uudistetun lain myötä nykyisin on mahdollista myydä anniskelupaikassa mukaan pullo ja tölkki juomia, jotka sisältävät enintään 5,5 % alkoholia kello 09.00–21.00 välisenä aikana. Anniskelupaikasta ostettuja juomia ei kuitenkaan saa nauttia anniskelupaikassa tai sen välittömässä läheisyydessä. Luvanhaltian tulee kirjata vähittäismyyntin omavalvontaan, kuinka heillä varmistetaan myyntiaikojen noudattaminen sekä miten huomioidaan alkoholijuomien nauttimiseen liittyvät asiat. (Valvira 2018b, 3, 7–8.)

Vähittäismyyntissä anniskelupaikan tulee noudattaa vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä ja luvanhaltian tulee varmistaa, että henkilökunta tietää ja tuntee nämä säännökset. Henkilökunnan tulee muun muassa varmistaa, että ostaja on täysi-ikäinen, ostettavaa tuotetta ei välitetä alaikäisille tai ettei ostaja ole liian päihtynyt osto tilanteessa. (Valvira 2018b, 3–6.)

Anniskeluluvan yhteyteen myönnettävä vähittäismyyntilupa myönnetään ainoastaan sellaisille alkoholijuomille, jotka kuuluvat jo ennestään anniskelupaikan valikoimaan (Markus 2018). Muuten henkilökunnan, markkinoinnin, hinnoittelun sekä omavalvonnan osalta vaaditaan samoja asioita kuin anniskelua harjoitettaessa (Valvira 2018b, 8–14).

3.5.2 Vähittäismyyntilupa ja sen hakeminen

Jotta anniskelupaikka voisi vähittäismyydä tuotteitaan, anniskelupaikan tulee hakea tähän oma lupansa aluehallintovirastolta, joka on anniskeluluvan tapaan voimassa joko toistaiseksi tai määräajaksi. Perustellusti lupaviranomainen voi myös katsoa, että toiminnan vaikutusten selvittämiseksi lupa myönnetään enintään vuodeksi ensimmäisellä kerralla. Vähittäismyyntiluvalla anniskelupaikka voi myydä haluamiaan lain sallimia tuotteita joko kuluttajille tai tarvittaessa anniskelupaikalle anniskelua varten. Vähittäismyyntiin saatu lupa on henkilökohtainen, joten kaikki muutokset vähittäismyyntipaikassa tai omistuksessa tulee ilmoittaa aluehallintovirastolle. (Valvira 2018b, 14–15, 18.)

Vähittäismyyntilupa voidaan myöntää vain hakijalle, jolla on Y-tunnus ja jonka katsotaan omistavan tarvittavat taloudelliset edellytykset ja luotettavuus. Konkurssi tai selvitystila, maksuvaikeudet, taloudellinen laiminlyönti sekä henkilökohtainen soveltamattomuus ovat esimerkiksi esteitä luvan saamiseen. Lisäksi viranomainen voi myös asettaa kassa- ja myyntijärjestelmää koskevia vaatimuksia luvan saamiseksi, jos sen katsotaan olevan tarpeellista järjestyksenvalvonnan sekä turvallisuuden kannalta tai samassa tilassa anniskellaan alkoholijuomia. (Valvira 2018b, 15.)

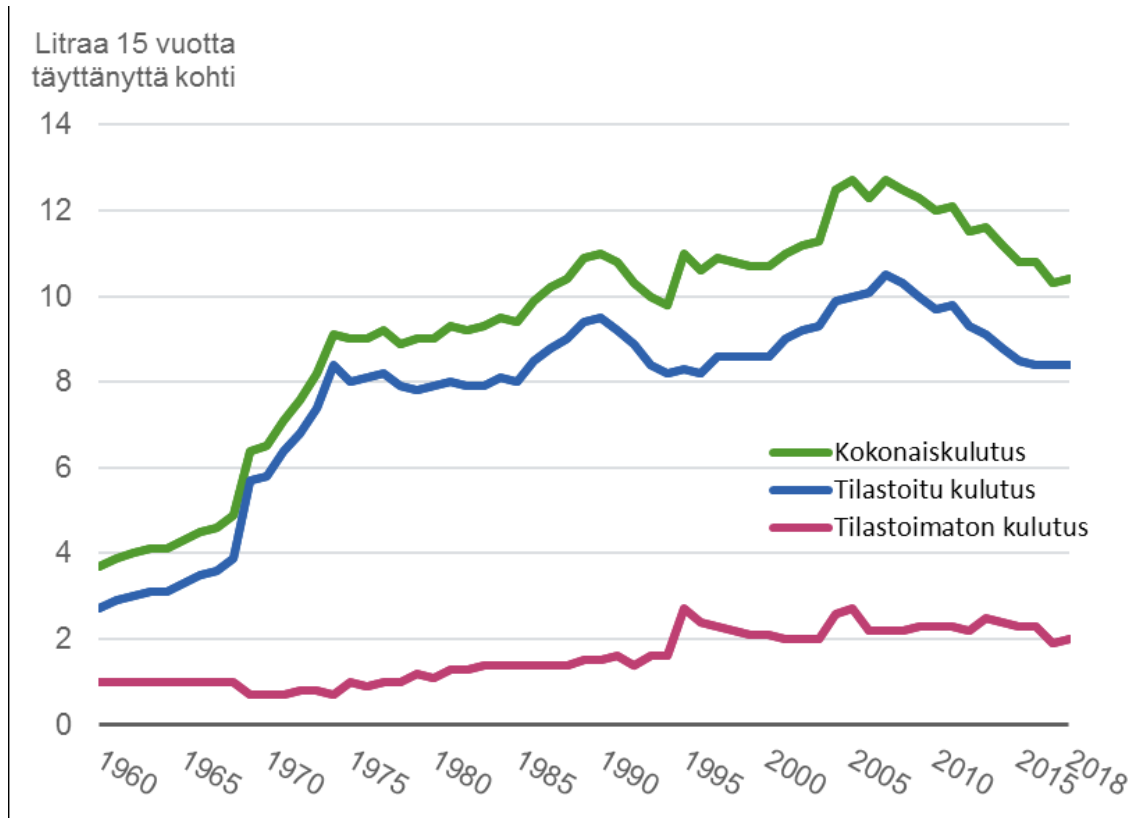
Vähittäismyyntiluvan hakijan edellytykset ja vaadittu luotettavuus selvitetään poliisin ja tarvittaessa muiden viranomaisten toimesta, jolla on vaikuttaa siihen, että lupakäsittely on hidasta ja vie helposti kuukaudenkin (Valvira 2018b, 15,17). Vähittäismyyntilupa anniskelupaikalle, jossa on jo ennestään ollut anniskelulupa kustantaa 225 €. Tämän lisäksi vuosittainen valvontamaksu on 200 € (Aluehallintovirasto 2019b).

4 MUUTOKSIEN VAIKUTUKSIA ALKOHOLIN KULUTUKSEEN

Laki on ollut nyt voimassa reilun vuoden, jonka vuoksi vielä ei ole saatavilla kokonaiskulutuksen lisäksi muuta varmennettua tietoa siitä, miten alkoholilain muutokset ovat vaikuttaneet esimerkiksi alkoholista johtuviin kuolemiin tai onko se nostanut mietojen juomien keskivahvuutta (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019b). Hallituksen esityksessä (100/2017 vp) esitettiin uudistuksen seurauksien arvioiminen kolmen vuoden päähän lain voimaantulosta, mutta THL:n (2019b) mukaan todellisten seurauksien arvioimiseen voi mennä pidempikin aika, sillä ihmisten alkoholinkäyttötavat muuttuvat jatkuvasti. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019b.)

Alkoholin kulutusta mitataan kokonaiskulutuksella, joka saadaan laskemalla tilastoidun ja tilastoimattoman alkoholin yhteenlaskettu kulutus, joka muutetaan sataprosenttiseksi alkoholiksi jokaista 15 vuotta täyttänyttä asukasta kohden. Tilastoituu kulutukseen otetaan huomioon vähittäismyyty alkoholi Alkon myymälöissä sekä tilauspalvelupisteissä ja toimitukset anniskeluravintoloihin sekä muihin myymälöihin, jotka vähittäismyyvät alkoholituotteita. Tilastoimattomaan kulutukseen sen sijaan lasketaan mukaan matkailijoiden ulkomailla nautittu sekä sieltä mukana tuotu alkoholi, salakuljetettu alkoholi sekä alkoholijuomien laillinen ja laiton valmistus, jotka arvioidaan tutkimusten perusteella vuosittain. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019a, 1, 9.)

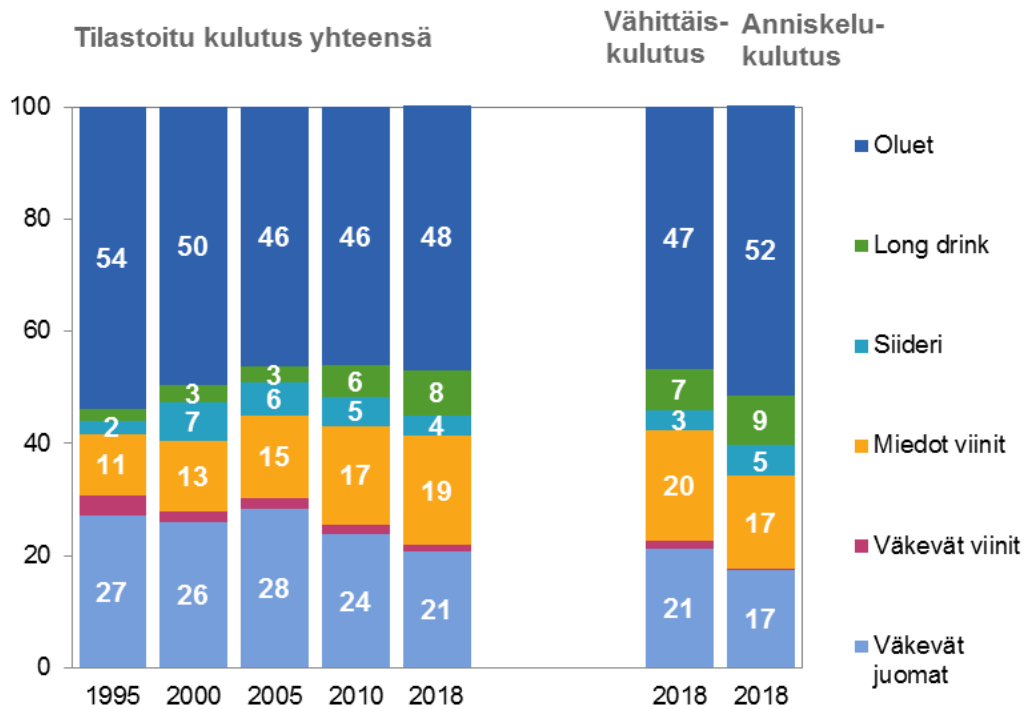
Kokonaiskulutuksessa vuonna 2018 tuli 70 % vähittäiskulutuksesta, 11 % anniskelukulutuksesta ja 19 % tilastoimattomasta kulutuksesta. Jokaista 15 vuotta täyttänyttä kohden sataprosenttisen alkoholin osuus oli 10,4 litraa, joista 8,4 litraa tuli tilastoidusta kulutuksesta ja 2 litraa tilastoimattomasta kulutuksesta. Kokonaiskulutuksessa tapahtui 0,4 % kasvua edelliseen vuoteen nähden. Nyt oli ensimmäinen kerta vuoden 2006 jälkeen, kun kulutus on noussut edellisestä vuodesta. (Kuvio 1)

Kuvio 1. Alkoholijuomien kulutus 100-prosenttisena alkoholina 15 vuotta täyttäneitä asukasta kohti 1960–2018, litraa (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019a, 1.)

Suomessa tilastoitu kulutus painottuu vähittäiskulutukseen, jonka osuus 8,4 tilastoidustakulutus litrasta sataprosenttista alkoholia jokaista 15 vuotta täyttäneitä asukasta kohden oli 7,2 litraa, joka on 0,1 % vähemmän kuin edellisessä vuoteen. Anniskelukulutus sen sijaan kasvoi 0,9 % edelliseen vuoteen nähden. Myös tilastoimaton kulutus nousi vuoteen 2017 nähden 2,6 %. Suurin syy tähän oli matkustajatuonnissa tapahtuneet muutokset. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019a, 2–3.) Litramääräisesti tuonti väheni edelliseen vuoteen nähden, mutta miedompien juomien sijasta ihmiset tuovat koko ajan vaan entistä enemmän väkevämpiä juomia (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019c).

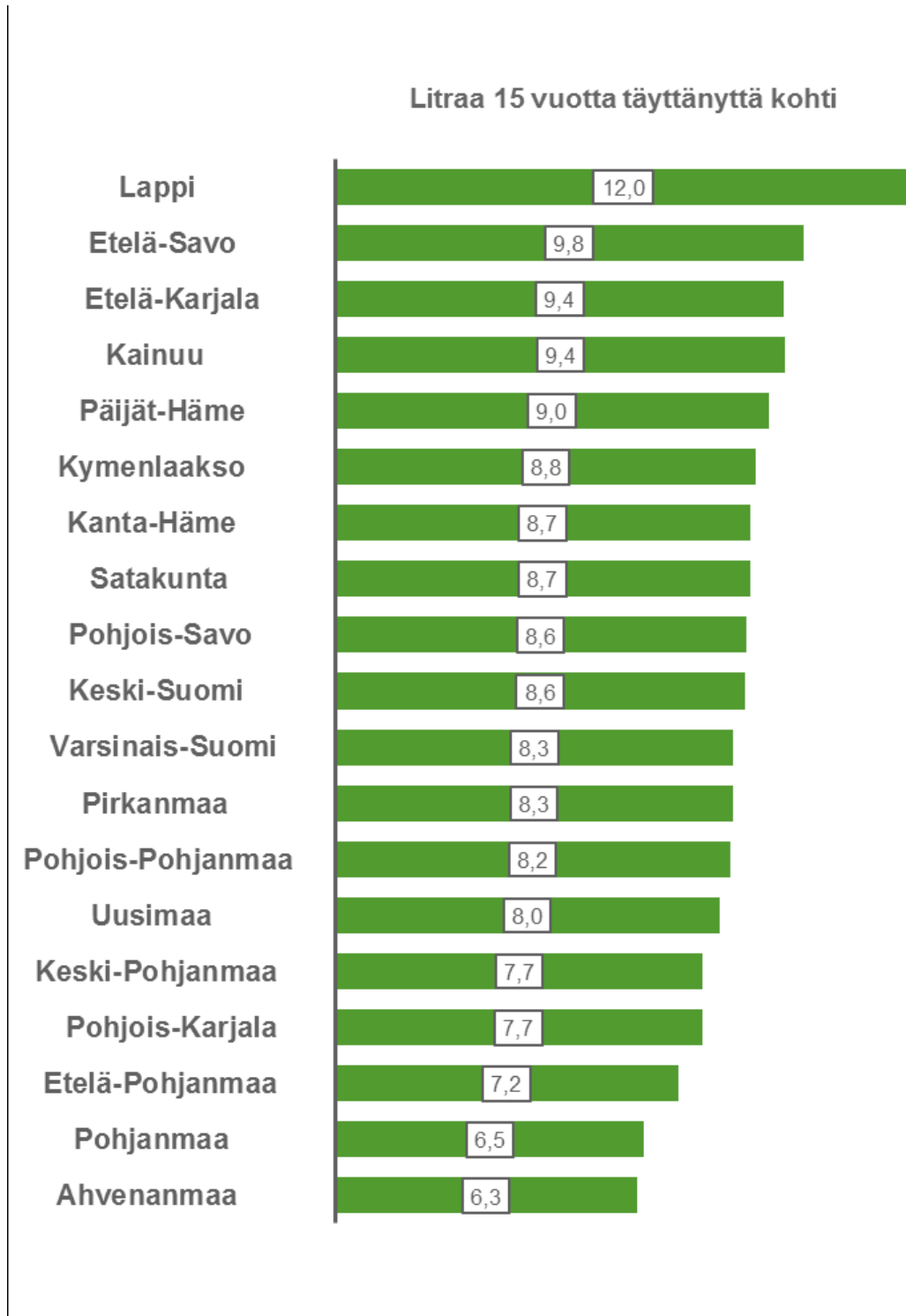
Viime vuosien aikaan myös miedot viinit ja oluet ovat kasvattaneet koko ajan suosiotaan kulutuksessa, joka näkyy muun muassa väkevän juoman osuuden pienemisellä (Kuvio 2).

Kuvio 2. Alkoholimyynnin osuus juomaryhmittäin, prosenttia (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019a, 5.)

Viime vuonna ihmiset kuluttavat eniten oluita 48 prosentin osuudella koko vuoden tilastoidusta kulutuksesta. Tämä oli hieman yli kaksinkertainen toisena kulutettavaan väkeviin juomiin nähden, jonka osuus kokonaiskulutuksesta oli 21 prosenttia. Lisäksi lakimuutos, joka salli maksimissaan 5,5 prosenttisten juomien vähittäismyynnin johti siihen, että vahvojen long drinkkien kulutus kolminkertaistui, oluissa muutos oli hieman yli kaksinkertainen ja siidereissäkin jopa kaksinkertainen edellisvuoteen nähden. Yhteensä näiden osuus on jo 21 % tilastoidusta kulutuksesta. Kulutustottumuksemme vaihtelevat myös sen mukaan mistä juoma ostetaan. Viinejä ja väkeviä juomia kulutetaan enemmän vähittäiskaupasta ostettuna, kun taas long drinkkejä, siidereitä ja oluita kulutetaan vuosi tasolla enemmän anniskelupaikasta ostettuna. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019a, 4–6.)

Alkoholinkulutusta seurataan erikseen myös maakuntatasolla, johon vaikuttaa se kuinka paljon milläkin alueella alkoholia on myyty asiakaslukuun nähden, eikä niinkään paljonko alueen ihmiset ovat alkoholia kuluttaneet (Kuvio 3).

Kuvio 3. Alkoholijuomien tilastoitu myynti maakunnissa 100-prosenttisena alkoholina 15 vuotta täyttäneitä asukasta kohti 2018, litraa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019a, 7.)

Vuonna 2018 maakunnittain tarkasteltuna suurin tilastoitu myynti löytyi Lapista 12,0 litralla alkoholia kaikkia 15 vuotta täyttäneitä asukkaita kohden. Tämä oli melkein kaksinkertainen luku Ahvenanmaan 6,3 litraan nähden. Lapin lukua

omalta osalta selittävät suuret matkailijamäärät sekä ruotsalaisten ja norjalaisten matkat suomeen alkoholin ostotarkoituksessa, sillä Suomessa on näihin maihin nähden löyhempi alkoholipolitiikka. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019a, 7.) Lakiuudistuksen myötä kaikista vähittäismyymälöissä on mahdollisuus ostaa maksimissaan 5,5 % alkoholijuomia, kun taas Ruotsissa tavan vähittäismyymälöistä saa korkeintaan 3,5 % folköliä tai 2,25 % muita alkoholijuomia, tätä korkeamman alkoholipitoisuuden sisältävät juomat tulee ostaa Systembolagetista, jotka tavallisesti sulkeutuvat arkisin jo kello 19 ja lauantaisin kello 15. Norjassa taas vähittäismyymälöissä myydään maksimissaan 4,7 % juomia ja sitä vahvemmat taas Vinmonopoletista, joka on auki arkena kello 18 ja lauantaisin kello 15. (Kervinen 2017.) Kesäasukkaat ja muut matkailijat voivat myös nostaa omalta osin joidenkin maakuntien alkoholinmyynti määriä. Kaiken kaikkiaan vuonna 2018 alkoholin myynti nousi 10 maakunnassa ja laski 8 maakunnassa verratessa vuoteen 2017. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019a, 7.)

Lupa- ja vähittäismuutoksista huolimatta Alkon myymälöiden määrä kasvoi vuoden 2018 aikana reilulla prosentilla ja Alkon omistamien noutopisteiden jopa 13 prosentilla. Sen sijaan alkoholia myyvien päivittäistavarakauppojen, kioskien ja huoltoasemien määrä väheni 4,5 prosenttia. Samoin kävi myös anniskeluluvan omistavien anniskelupaikkojen määrässä, joka väheni edellisvuodesta kolme prosenttia. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019a, 8.)

5 OPINNÄYTETYÖ

5.1 Työn lähtökohdat

Opinnäytetyössäni selvitin, miten uudistettu alkoholilaki on muuttunut ja sen vaikutuksia erään ravintolan toimintaan sekä onko jotain keinoja, mitä ravintolalla ei ole vielä käytössä, millä voisi vaikuttaa positiivisesti ravintolan toimintaan. Työni toteutin kvalitatiivisella eli laadullisella menetelmällä, jonka toteutin sähköposti haastattelulla ravintolan toiselle omistajalle. Haastattelun päätavoitteena oli saada selville, miten uudistettu lainkäytäntö on vaikuttanut käytännössä ravintolan toimintaan sekä mitä mieltä ravintoloitsija on uudistuksista ammatillisesta näkökulmasta. Haastattelusta saamani vastaukset kokosin yhdenmukaiseksi selvitukseksi muuttuneista käytännöistä, joita täydensin ravintolan taustatiedoilla sekä heidän toimintatavoilla.

Työn yhtenä näkökulmana käytin 120 asiakaspaikkaista ruokaravintolaa, joka sijaitsee eräässä laskettelukeskuksessa heti rinteiden alapuolella. Sijainnilla on suuri vaikutus ravintolan toimintaan, sillä ravintola on pääosin auki sen mukaisesti, miten rinteetkin, eli toiminnan he aloittavat noin marraskuussa rinteiden avauduttua ja jatkavat toukokuun alkuun asti. Ravintolatoiminnan lisäksi heillä on ravintolan yhteydessä toimiva kelkkavuokraamo. (Partanen 2019.)

Rinneravintolana toimiminen vaikuttaa siihen, ettei päivät ole juurikaan koskaan samanlaisia ravintolalla. Kiireisin aika sijoittuu sesonkeihin, eli joulun, uuteen vuoteen, koulujen hiihtolomaviikkoihin sekä pääsiäiseen. Toisin kuin muualla päin suomessa sijaitsevilla ravintoloilla, lauantai on monesti se viikon hiljaisin päivä ravintolalle, koska kyseessä on tavanomaisin mökkien vaihtopäivä alueella. Käytännössä tämä tarkoittaa, että edelliset lomailijat lähtevät aamupäivän aikaan ja uudet tulevat vasta myöhään iltapäivällä. Myös säällä on oma vaikutus asiakasmääriin, mitä aurinkoisempi ja lämpimämpi sää sitä enemmän ravintolalla on myös asiakkaita. (Partanen 2019.)

Koska kyseessä on rinneravintola, vilkkaimmat tunnit sijoittuvat lounasaikaan eli noin kello 12.00-14.00, jolloin laskettelijoille ynnä muille ulkoilijoille on usein helppompaa nauttia lounas keskuksen ravintolassa, kuin lähteä itse tekemään se majoituspaikkaan ja palata sen jälkeen takaisin laskettelukeskukselle. Tästä johtuen ravintola tarjoaa asiakkailleen nopeaa ja maukasta ruokaa muun muassa hampurilaisten, pitsojen sekä päivittäin vaihtuvien keittolounaiden muodossa. Sen sijaan ravintolan viimeiset tunnit on päivän hiljaisimmat asiakkaiden jo lopetellessa päivän touhujaan. Usein asiakkaat nauttivat illallisen joko omassa mökissään tai keskuksen muissa, pidempään auki olevissa paikoissa. (Partanen 2019.)

5.2 Muutoksien vaikutus ravintolalle ja niiden hyödyntäminen päivittäisessä tekemisessä

Ravintoloitsija ei koe lainmuutoksien juuri vaikuttaneen heidän ravintolan toimintaan, mutta hänen mielestä on hyvä, että laki on muuttunut rennompaan ja sallivampaan suuntaan, joka helpottaa ravintoloitsijoiden ja heidän työntekijöidensä arkea. Samalla muutoksien avulla ollaan päästy hieman lähemmäksi eurooppalaista alkoholilainsäädäntöä. Suomessa käy paljon ulkomaalaisia turisteja, varsinkin joulu- ja tammikuussa heistä koostuu suurin osa ravintolan asiakkaista. Ulkomaalaisten turistien on ollut hyvin hankala ymmärtää Suomen paikoin tiukakin lainsäädäntömme, joka on tähän asti kieltänyt esimerkiksi tuplien myynnin ja juomien poiskuljettamisen anniskelualueelta, jotka ovat monessa muussa kulttuurissa hyvin tavanomaista toimintaa ja sen vuoksi aiheuttaneet ihmetystä. (Partanen 2019).

Toki yksittäiset muutokset ovat muuttaneet ja antaneet mahdollisuuden kehittää ravintolan toimintaa. Hiljaisille tunneille ravintola on luonut oman happy hour-juomahinnaston sekä satunnaisesti ravintolassa on livemusiikkia tarjolla, joista ilmoitetaan ravintolatilojen lisäksi heidän omalla Facebook-sivuilla (Partanen 2019). Herkulliset juoman ja ruoan yhteistarjoukset oisivat eräs mahdollisuus houkutella lisää asiakkaita päivän hiljaisemmille tunneille. Tällaiset tarjoukset ovat ravintolan kannalta käytännöllisiä myös sesonki aikaan, jolloin ravintola voi niiden avulla ohjata asiakkaita tiettyjen annosten suuntaan ehkäisten tällä pahinta ruuhkautumista keittiössä. Tarjoukset sopivat myös lyhytaikaisiin tilanteisiin, jossa ravintola

houkuttelee asiakkaita ostamaan tiettyä ruoka-annosta tai juomaa. Edellä mainitun kaltaisia tilanteita voi olla esimerkiksi, ettei jonkun tietyn alkoholijuoman myynti ole saavuttanut toivottua tavoitetta tai ehkäisemään mahdollista ruoka-aineen hävikkiä. Tarjouksilla voi myös tutustuttaa asiakkaita uusiin tuotteisiin, joita he eivät tavallisesti muuten tulisi valinneeksi.

Ravintoloitsija kokee, että vaikka heillä ei ole tähän mennessä ollut tarvetta hakea jatkoaikalupaa, muutoksista on ollut hyvä alan kannalta ja alentaa kynnystä hakea jatkoa anniskeluun tulevaisuudessa, mikäli tulee sellainen tilanne, että se olisi kannattavaa liiketoiminnan kannalta. Tähän mennessä vain uuden vuoden aattoina ravintola on kello 02.00 asti auki, muulloin rinteiden aukioloajat vaikuttavat ravintolan päivittäisiin aukioloihin, hiljaisella kaudella ravintola sulkee ovensa samaan aikaan hissien kanssa kello 17.00 ja sesongilla aukioloa jatketaan kello 19.00 asti. (Partanen 2019.)

Ravintolassa anniskelu keskittyy pääosin ruokailun yhteyteen ja päiväsaikaan nautittaviin alkoholijuomiin, jonka vuoksi tuplien kysyntä ennen lainmuutosta oli hyvin vähäistä. Ravintola anniskelee edelleen perusannoksilla, mutta omavalvontaan on kirjattu mahdollisuus myydä perusannosta suurempia annoksia asiakkaan toiveesta. Myös velaksi myyminen on nykyisin sallittua, siitä huolimatta ravintola on päättänyt, etteivät he ota perinteisessä muodossa tätä käytäntöä käyttöönsä ja kirjanneet sen ihan omavalvontaankin. Ravintolassa ei ole myöskään mahdollisuus tällä hetkellä maksaa mobiilisovelluksilla, mutta sen sijaan heillä on NFC-tekniikkaa käyttävät maksupäätteet, jonka vuoksi asiakas voi maksaa mobiilipankkikortilla viemällä puhelimen maksupäätteen lähilukualustalle. (Partanen 2019.)

Lupamuutos vaikutti voimaan astuessa 387 B-luvan ja 1763 C-luvan omistaneeseen ravintolaan (Kokko 2018). Ravintolan toimintaan lupamuutos ei vaikuttanut ollenkaan, sillä ravintolalla oli jo ennestään A-lupa, joka oikeutti anniskelemaan mietojen lisäksi myös väkeviä alkoholijuomia. Ravintoloitsija kuitenkin pitää muutosta hyvä uudistuksena alalle luoden uusia kehitysmahdollisuuksia ja asettaen kaikki toimijat samaan arvoon keskenään. Ilmoitusvelvollisuuden muuttuminen neljästä kerrasta kahteen, ei ole vaikuttanut ravintoloitsijoiden arkeen, sillä heillä on kirjanpitäjä, joka huolehtii tarvittavat ilmoitukset. Myöskään omavalvontaan he

eivät joutuneet tekemään suuria muutoksia, koska jo ennen lain voimaantuloa, heillä oli monipuolisesti tuotettu omavalvontasuunnitelma käytössä. (Partanen 2019.)

Ravintola ei ole hakenut vähittäismyyntilupaa, vaikka heidän pullo- ja tölkki tuotevalikoimasta suurin osa on sallitun 5,5 % rajoissa. Ravintola on kuitenkin nähnyt lupamaksujen tämän osalta olevan tällä hetkellä liian suuret hyötyyn nähden sekä aiheuttavan työläisiä erikoisjärjestelyjä. Ravintoloitsijan mukaan tilanne voisi olla toinen, mikäli ravintola saisi myydä nykyistä vahvempia juomia mukaan. Kysyntä mukaan ostettaviin juomiin on lisääntynyt hieman entisestä ja varsinkin ulkomaalaiset asiakkaat ovat tiedustelleet esimerkiksi viinin osto mahdollisuutta. (Partanen 2019.)

Ravintolalla ei ole tällä hetkellä ollenkaan omia nettisivuja, vaan verkko mainonta tapahtuu pääasiassa ravintolan Facebookin kautta, jota he käyttävät tällä hetkellä pääasiassa ilmoituskanavana heidän toimintaan liittyvissä muutoksissa ja erilaisien tapahtumien tiedottamiseen. Sen sijaan ravintolan yhteydessä toimivalla kelkkavuokraamolla on kotisivut, jossa on linkki ravintolan Facebook sivuille. (Partanen 2019.)

Nykyisin Facebookin omistama Instagram on viime vuosina kasvattanut hurjasti suosiotaan ja tällä hetkellä sillä on maailmanlaajuisesti yli miljardi aktiivista käyttäjää kuukaudessa (Statista 2019). Kyseessä on palvelu, jossa yksityiset ja yritykset voivat jakaa kuvia tai tarinoita arjesta. Tähän asti ravintola on kokenut Facebook mainonnan riittäväksi (Partanen 2019), mutta Instagramin käytöllä ravintola voisi hyödyntää mainontaa ihan uudella tavalla.

Instagramin yksi suurista vahvuuksista mainostamisessa Facebookiin nähden on se, että päivitys vaatii kuvan lisäämisen. Tällöin pelkän tekstin sijaan voidaan luoda onnistuneella kuvalla katsojalle mielikuvia esimerkiksi herkullisista annoksista, tunnelmallisesta miljööstä tai kuumista juomista. Samoin myös mahdollisia esiintyjä olisi tehokkaampi mainostaa videolla, josta katsoja saisi heti käsityksen siitä, minkä tyylinen esitys on luvassa. Monesti esiintyjät voivat olla alueen turisteille vieraita ja pelkän mainoksen perusteella, potentiaalisten asiakkaiden kynnys lähteä itse selvittämään millainen esiintyjä on kyseessä voi olla paikoin korkea.

Lisäksi ravintolan Facebook-sivut ovat pääosin suomenkieliset, joten ne eivät tällä hetkellä palvele ulkomaalaisia turisteja juuri ollenkaan. Sen sijaan Instagramia käytettäessä ulkomaalaisille asiakkaille muodostuisi kuvien kautta käsitys siitä millainen miljöö on kyseessä sekä millaista ruokaa sieltä saa.

5.3 Johtopäätökset

Alkoholilain uudistuksessa tapahtui paljon erilaisia muutoksia, jotka vaikuttivat omalta osin kaikkiin Suomessa toimiviin ravintoloihin, vaikkakin karkeasti ajateltuna lain muutokset eivät ole vaikuttaneet juurikaan työni0 kohteena olevan ravintolan toimintaan. Taloudelliset kulut on pysynyt ennallaan tai laskeneet entisestään, henkilökuntaan tai laitteistoon ei ole ollut tarvetta tehdä muutoksia tai toimintatapaa muuttaa. Kuitenkin muutoksia tarkastellessa, voidaan todeta siellä olevan useita kohtia, jotka vaikuttavat ravintolan toimintaan enemmän tai vähemmän. Kaikkia mahdollisuuksia ei kuitenkaan ole vielä hyödynnetty tai voida hyödyntää tässä vaiheessa. Samanlainen tilanne on kaikkien ravintoloiden kohdalla, sillä ravintolan tyyli sekä kokonaisuus ennen muutoksia, ovat vaikuttaneet siihen kuinka paljon ravintola hyötyy tai kokee muutoksista haittaa toiminnassaan.

Muutokset ovat vaikuttaneet eniten ravintoloihin, joissa ennen lain muutosta oli voimassa B- tai C-anniskelulupa. Entisten rajoitusten sijasta, ravintolat voivat halutessaan myydä nykyisin kaikkia alkoholituotteita. Mikäli ravintolalla ei ole kiinnostusta kasvattaa valikoimaansa vahvemmillä tuotteilla, muutos käy ravintolalle kalliiksi kallistuneen alkoholiluvan myötä. Valikoima on kuitenkin aina ravintolan oma päätös, sen sijaan eri tasoisista luvista luopuminen asettaa kaikki ravintolat tämän osalta tasa-arvoiseen asemaan.

Alkoholiannoksien maksimimäärästä luopuminen oli ravintola-alalla hyvin toivottu uudistus, koska sen noudattaminen oli ravintolan toimintaa kuormittavaa ja valvomin hankalaa. Ravintoloissa noudatettiin perusannoksia ja tuplien myyminen niiden sananmukaisessa merkityksessä ei ollut sallittu, mutta lain tarkka tulkitseminen yhdestä perusannoksesta asiakasta kohden kerrallaan oli sellainen, mitä monissakaan ravintoloissa ei noudatettu kirjaimellisesti. Tähän syynä oli etenkin anniskeluun keskittyvissä ravintoloissa suuret asiakas määrät sekä lain haastava

valvominen. Ravintolan henkilökunnan ja asiakkaiden viihtyvyyden vuoksi oli tärkeää, että alkoholilaissa tapahtui tämän osalta paljon kaivattu muutos, sillä nyt jokaisen on helpompi noudattaa vastaisuudessa lakia sen määrittämällä tavalla.

Nykyaikana ihmiset matkustavat eri maihin, jonka ansiosta he tutustuvat uusiin makuihin ja juomasekoituksiin. Useissa maissa alkoholilainsäädäntö on löyhempiä kuin Suomessa, minkä vuoksi matkalla nautittujen juomien valmistaminen ei onnistunut Suomessa vanhan lainsäädännön aikana oikeilla alkoholinmittasuhteilla. Muutoksen myötä ei ole enää rajattu sitä, kuinka paljon juomasekoitus saa sisältää alkoholia, joten ravintolat pystyvät nykyisin palvelemaan asiakkaidensa juomatoiveita entistä paremmin ja samalla varmistamaan positiivisen asiakaskokemuksen.

Anniskeluajan vapauttaminen koskee pääosin anniskeluun keskittyneitä ravintoloita, jotka olivat jo ennen muutostakin auki myöhään. Muutos kuitenkin helpottaa ravintoloiden toimintaa, sillä enää ei tarvitse hakea jatkoaikalupaa ja huolehtia että tiloissa on vaadittua viihdeohjelmaa luvan saamiseksi, vaan ravintola voi nykyään itse katsoa kuinka myöhään on taloudellisesti järkevää jatkaa. Samalla ravintolat, jotka sulkevat aikaisemmin, voivat tarvittaessa olla pidempään auki erikoistapauksissa pelkällä ilmoituksella. Asiakasnäkökulmasta positiivista on myös se, että tiloissa saa anniskelun loputtua juoda rauhassa juomansa loppuun, eikä tule kiireellä poistua saman tien tiloista.

Teknologian kehittyessä syntyy monia uusia tapoja ja sovelluksia, joita ihmiset ottavat aktiivisesti käyttöönsä. Lain salliessa velaksi myymisen, voivat ravintolat hyödyntää näihin liittyviä sovelluksia, jotka sallivat asiakkaille monipuolisemmat maksutavat. Asiakkaiden lisäksi myös ravintolat voivat hyötyä uusista maksusovelluksista, joilla hoidetaan tilaaminen ja maksaminen. Tällöin asiakas vain noutaa tilaamansa juomat tiskiltä, jolloin esimerkiksi turhia jonoja ei synny asiakkaiden pätkäillä tiskillä mitä juomaa ottaisi.

Tällä hetkellä sovelluksilla maksaminen on ravintoloissa vielä hyvin vähäistä, koska ne vaativat ravintolalta panostusta laitteisiin ja eri sovelluksiin, mutta niiden käyttö yleistyy vuosi vuodelta. Varsinkin ravintolat, joissa käy paljon asiakkaita

hyötyvät muuttuvista maksutavoista, sen sijaan taas pienemmällä volyyymilla toimivat ravintolat joutuvat miettimään, onko rahallinen panostaminen uusiin maksutapoihin toiminnalle kannattavaa vai ei.

Ravintolat voivat nykyisen lainsäädännön puitteissa mainostaa mietoja tuotteita entistä helpommin, joka on tärkeää houkuteltaessa uusia asiakkaita ravintolalle. Varsinkin matkailuun keskittyneissä paikoissa, joissa asiakaskunta vaihtuu viikoittain ja vakioasiakkaita on vähän, on tärkeää käyttää hyödyksi ne keinot, joilla asiakas saadaan tulemaan kilpailijan sijasta omaan ravintolaan. Esimerkiksi kylmänä talvipäivänä mainos ravintolan ikkunassa kuumasta minttukaakaosta on usein houkuttelevampi, kuin ravintola missä ei ole mainoksia ollenkaan.

Uudistuksessa kevennettiin myös henkilökuntaa koskevia vaatimuksia. Enää vastaavalta tai hänen sijaiselta ei vaadita koulutuksen tai kokemuksen tuomaa tietoa ja taitoa alasta, vaan nykyisin riittää todistus alkoholilain ja sen valvonnan tuntemisesta. Uudistus on hyvä alan kannalta, sillä alalla on paljon töissä sellaisia henkilöitä, joilla ei ole ollenkaan alan koulutusta. Tällaiset henkilöt ovat voineet toimia vastaavana tai hänen sijaisena vasta saatuaan päätoimista kokemusta anniskelusta vähintään kahden vuoden edestä. Varsinkin ravintoloissa, joissa henkilökuntaa on vähän, on vaatimus asettanut monia haasteita esimerkiksi henkilökunnan työvuorojen suunnittelussa ja ihmisten voimavarojen käytössä. Uudistus on antanut myös alaikäisille mahdollisuuden työllistyä entistä paremmin ravintolalalle. Enää alle 18-vuotiaat eivät tarvitse alan koulutusta, jotta voivat anniskella alkoholijuomia, vaan nykyisin riittää vastaavan tai hänen sijaisen läsnäolo. Tämän vuoksi ravintolat voivat keskittyä palkattavan henkilön potentiaaliin iän sijasta ja saavat maksimaalisen hyödyn henkilökunnastaan.

Järjestyksenvalvonta tiukentui sen sijaan vaatimuksella, että jokaista sataa asiakasta kohden tulee olla järjestyksenvalvoja anniskelun jatkuessa pidempään kuin kello 01.30. Kuitenkin samalla annettiin järjestyksenvalvojille vapaus tehdä valvonnan lisäksi esimerkiksi anniskelua työvuorossa, kunhan pystytään samalla huolehtimaan riittävästä valvonnasta ja järjestyksen ylläpidosta. Muutos antaa ravintolan henkilökunnalle paljon mahdollisuuksia. Ravintolan tyylistä riippuen henkilökunta voidaan kouluttaa vastaamaan myös järjestyksen valvonnasta ja näin ollen ravintolan ei ole välttämätöntä palkata tätä varten lisää henkilökuntaa, vaan

käytettävissä olevat työtunnit voidaan jakaa jo olemassa olevan henkilökunnan kesken.

Vähittäismyyntiluvat eivät ole kiinnostaneet juuri ravintoloita. Toukokuussa 2018 Valviran ryhmäpäällikkö kertoi Ylen haastattelussa, että Suomessa toimivista 8 400 anniskeluravintolasta ainoastaan 300 ravintolalle on myönnetty vähittäismyyntilupa (Rinta-Tassi 2018). Vähittäismyyntissä on samat rajoitukset kuin alkoholijuomilla ruokakaupoissakin, eli enintään 5,5 % alkoholijuomia saa myydä kello 21.00 asti. Ravintolan tulisi myös eritellä kirjanpidossaan anniskelusta ja vähittäismyyntistä saadut tuotot, joka vaatisi kassojen uudelleen ohjausta lisäämällä näppäimen ulosmyydyille alkoholituotteille. Asiakkailta tulisi olla myös mahdollisuus jäädä ravintolaan ostotapahtuman jälkeen, joka vaatii ravintolalta suljettavaa pussia ostetuille tuotteille ja mahdollisuutta todistaa, että tuotteet ovat ostettu ennen kello 21.00. Vaatimuksien vuoksi ravintolat kokevat olevansa huonossa asemassa kauppoihin nähden, sillä tuotteita ei ole mahdollista myydä yhtä edullisesti kuin kaupoissa. Lisäksi vähittäismyyntin katsotaan aiheuttavan niin paljon lisätyötä tästä saatavaan voittoon nähden, ettei vähittäismyynti ole kannattavaa nykyisillä ehdoilla. Suurimman hyödyn muutoksesta saavat erikoisempia oluita ja muita alkoholivalmisteita myyvät ravintolat sekä matkailupalvelualueet, joiden lähetyvillä ei ole kauppoja.

Ennen alkoholilain muutosta paljon oli puhetta siitä, että alkoholin kulutus kasvaa muutoksista johtuen. THL:n tekemän arvion mukaan näin onkin käynyt, mutta ammatillisesta näkökulmasta, kasvu on tapahtunut juuri siellä, missä kasvun onkin parasta toteutua. Valvotuissa olosuhteissa voidaan varmistaa ja huolehtia ettei asiakkaiden kesken synny tappeluita tai etteivät he muuten loukkaa itseään. Mikäli tällaista tapahtuu, voidaan varmistaa heidän saavan tarvittavan avun välittömästi. Myöskään liian päihtyneelle asiakkaalle ei enää anniskella. Tämän vuoksi olisikin tärkeää saada ihmisten alkoholinkulutus valvomattomista kotioiloista siirrettyä ravintoloihin. Tähän tuskin on kuitenkaan lähivuosina tulossa kaivattua muutosta, koska alkoholin korkea verotus on pitänyt huolen siitä, että ravintoloissa alkoholien hinnat ovat nousseet viime vuosien aikana niihin luokkiin, ettei asiakkailta ole enää varaa kuluttaa alkoholituotteita ravintolassa samalla tavalla kuin ennen.

6 POHDINTA

Alkoholilain muutoksen taustalla oli hallituksen tavoite luoda päivitetty alkoholilaki, jossa vanhentuneet säädökset tuodaan vastaamaan nykypäivän tarpeita unohtamatta alkoholihaittojen ehkäisemistä ja vähentämistä. Aihe sai paljon julkisuutta ennen voimaan astumistaan, sillä useat tahot kokivat muutoksien vievän alkoholipolitiikkaamme suuntaan, josta ei ole enää paluuta. Uusi alkoholilaki on ollut voimassa nyt noin 18 kuukautta, jonka aikana ei ole tapahtunut radikaaleja muutoksia ihmisten alkoholikäyttämiseen tai alkoholia myyvien tahojen toimintaan.

Ammatillisesta näkökulmasta katsottuna, muutokset vievät alkoholilakiamme oikeaan suuntaan, sillä laissa on luovuttu säädöksistä, jotka eivät sovi nykypäivän toimintatapoihin ja helpotettu useissa tilanteissa niin ravintolan kuin henkilökunnan toimintaa. Muutoksien vuoksi ravintola pystyy nykyisin tuottamaan asiakkailleen entistä laadukkaampaa ja heidän toiveidensa mukaisempaa palvelua. Vaikka muutoksissa suunta on ollut oikea, ravintola-alalla kaivataan vielä lisää muutoksia, jotka muuttaisivat lainsäädäntömme vielä hitusen vapaammaksi ja vastaamaan myös ulkomaalaisien matkailijoiden toiveita.

Työn tekeminen oli hyvin mielenkiintoista ja siinä pääsi tutustumaan alaa koskeviin muutoksiin syvällisemmin kuin mitä tavallisesti pääsisi. Muutoksien tullessa voimaan, moni meistä keskittyy vain niihin muutoksiin, jotka koskettavat sitä omaa työtä ja sivuutetaan ne, millä ei ole itselle vaikutusta. Tämän seurauksena laki voidaan pahimmillaan ymmärtää väärin tai ei osata hyödyntää kaikkia muutoksien tuomaa potentiaalia.

Työn tekemisessä haastavinta oli se, että kyseessä on varsin tuore muutos, jonka vuoksi lähdemateriaalia on hyvin vähän käytössä, varsinkin alkoholilain muutoksien vaikutuksista. Aiheeseen löytyvä kirjallinen materiaali koski pelkästään aikaisempia muutoksia ja niiden vaikutusta Suomen yhteiskuntaan, joten työssä käytettiin paljon hyväksi internetistä löytyviä julkaisuja aihetta koskien. Julkaisuja läpikäydessä tuli kriittisesti tarkastella julkaisijaa ja julkaisun sisältöä, jotta pystyi varmistumaan julkaisun olevan luotettavasta lähteestä ja sopiva käytettäväksi

työhön. Virallisten sivujen lisäksi internetistä löytyy paljon alaa koskevia sivustoja, joista löytyi paljon hyödyllistä tietoa työni tueksi.

Työ nosti pintaan myös kysymyksen siitä, kuinka ennen useamman annoksen anniskelua yhdelle henkilölle ollaan pidetty sanattomasti hyväksyttävänä toimintamana, vaikka se on ollut lain vastaista. Uudistuksen ansiosta kukaan työntekijöistä ei joudu vastaisuudessa niin helposti tilanteeseen, jossa yleinen käytäntö ajaa lain ohi.

Uudistetun alkoholilain vaikutusten tarkastelu ja tutkiminen vaatii useamman vuoden seuraamisen, jotta voidaan tehdä luotettavia johtopäätöksiä lain muutosten vaikutuksesta niin alaan kuin asiakkaidenkin alkoholinkulutukseen. Tässä vaiheessa voidaan tarkastella ainoastaan lyhyen aikavälin vaikutuksia, jotka ovat olleet odotettua vähäisempiä. Tuloksia tarkastellessa tulee kuitenkin ottaa muutosten lisäksi monia muitakin asioita huomioon, joilla voi olla vaikutuksia johtopäätöksiin. Tulevaisuudessa pitkän aikavälin vaikutuksia tarkastellessa, tulee esimerkiksi alkoholilain muutosten vaikutusten lisäksi selvittää tutkittavan ajan- kohdan sisältämät trendit ja se miten ne ovat vaikuttaneet ravintoloiden toimintaan ja asiakkaiden alkoholin kulutukseen.

LÄHTEET

Alko 2019. 5-4-3-2-1-0: Alkon historia. Viitattu 11.4.2019 <https://www.alko.fi/alko-oy/yritys/5-4-3-2-1-0>.

Alkoholilaki 26.7.1968/459.

Alkoholilaki 8.12.1994/1143.

Alkoholilaki 28.12.2017/1102.

Aluehallintovirasto 2015. Vastaava hoitaja. Viitattu 15.5.2019 <http://www.avi.fi/web/avi/vastaava-hoitaja>.

Aluehallintovirasto 2018a. Anniskeluaika ja sen jatkaminen. Viitattu 3.5.2019 <https://www.avi.fi/web/avi/jatkoaikalupa>.

Aluehallintovirasto 2018b. Anniskelupaikka. Viitattu 19.5.2019 <https://www.avi.fi/web/avi/anniskelupaikka>.

Aluehallintovirasto 2019a. Anniskelun lupa- ja valvontamaksut. Viitattu 15.5.2019 <https://www.avi.fi/web/avi/lupa-ja-valvontamaksut>.

Aluehallintovirasto 2019b. Vähittäismyynnin lupa- ja valvontamaksut. Viitattu 15.5.2019 <https://www.avi.fi/web/avi/vahittaimyynti-lupa-ja-valvontamaksut>.

Eurooppatiedotus 2019. Suomen tie jäsenyyteen. Viitattu 17.4.2019 <https://eurooppatiedotus.fi/suomi-ja-eu/suomen-tie-jasenyyteen/>.

Hallituksen esitys HE 100/2017 vp.

Häikiö, M. 2007. Alkon historia. Keuruu: Otava.

Karjalainen, M. 2017. Tiesitkö? Tätä vahvaa klassikkocktailia ei saa tehdä ilman erikoislupaa. Vantaan sanomat. Viitattu 16.5.2019 <https://www.vantaansanomat.fi/artikkeli/472154-tiesitko-tata-vahvaa-klassikkocktailia-ei-saa-tehda-ilman-erikoislupaa>.

Kervinen, E. 2017. Suomi on alkoholipolitiikaltaan jo nyt ”varoittava esimerkki” Pohjoismaissa – ruotsalaisasiantuntijan on mahdollon ymmärtää hallituksen lakiuudistuskaavailua. Helsingin sanomat. Viitattu 28.5.2019 <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005265168.html>.

Kokko, O. 2018. Suomi sai viime yönä yli 2000 uutta ravintolaa, joissa on täydet oikeudet – velaksikin voi nyt ostaa. Taloussanomat. Viitattu 26.5.2019 <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000005587404.html>.

Mara 2017. Alkoholilaki voimaan maaliskuun alussa – laki purkaa merkittävästi anniskelun byrokratiaa. Viitattu 18.5.2019 <https://mara.fi/alkoholilaki-voimaan-maaliskuun-alussa-laki-purkaa-merkittavasti-anniskelun-byrokratiaa>.

Markus, M 2018. Uusi laki, uudet ohjeet. Shaker. Viitattu 15.8.2019 <https://shakerlehti.fi/artikkelit/uusi-laki-uudet-ohjeet/>.

Pantsu, P. 2018. Suomalaisten juominen ravintoloissa sukeltanut 20 vuotta – Selvitys ehdottaa ratkaisuksi veroalea, joka laskisi oluttuopin hintaa. Yle. Viitattu 1.9.2019 <https://yle.fi/uutiset/3-10503797>.

Partanen, E. 2019. Kysymykset. Sähköposti anni.partanen@edu.lapinamk.fi 11.5.2019 Tulostettu 27.5.2019.

Pulkkinen, J. 2015. Kieltolaki – kielletyn viinan historia Suomessa. Porvoo: Minerva.

Rasinaho, K. 2006. Alkoholin salakauppa Helsingissä vuosina 1919-1932. Teoksessa Peltonen, M., Kilpiö, K. & Kuusi, H. (toim.). Alkoholin vuosisata. s.17-82. Hakapaino OY.

Rinta-Tassi, M. 2018. Alkoholinmyynti ei ole ollutkaan hittituote: ”Pulloakaan ei ole myyty”, kertoo ravintoloitsija. Yle. Viitattu 24.11.2019 <https://yle.fi/uutiset/3-10201289>.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2018. Kysymyksiä ja vastauksia alkoholilain kokonaisuudistuksesta. Viitattu 18.4.2019 <https://stm.fi/kysymyksiä-ja-vastauksia-alkoholilain-kokonaisuudistuksesta>.

Statista. 2019. Number of monthly active Instagram users from January 2013 to June 2018 (in millions). Viitattu 30.5.2019. <https://www.statista.com/statistics/253577/number-of-monthly-active-instagram-users/>.

Suomen säädöskokoelma 997/2017 Liite: Maksutaulukko.

Tykki, E. 2018. Ravintolasta voi pian ostaa laskulle alkoholia ja maksaa vasta kahden viikon päästä – Pirkanmaalla tämä onnistuu kahdessa yökerhossa. Aamulehti. Viitattu 18.5.2019 <https://www.aamulehti.fi/uutiset/vieta-kostea-ilta-baarissa-maksa-vasta-kahden-viikon-kuluttua-tilaaminen-voi-onnistua-vahvassakin-humalatilassa-200839902>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019a. Alkoholijuomien kulutus 2018. Viitattu 28.5.2019 <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019052717118>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019b. Alkoholilain vaikutukset yhden vuoden jälkeen ennakoitua pienempiä. Viitattu 30.5.2019. <https://thl.fi/fi/-/alkoholilain-vaikutukset-yhden-vuoden-jalkeen-ennakoitua-pienempia>.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019c Väkevien juomien matkustajatuonti lisääntyi ja mietojen väheni vuonna 2018. Viitattu 28.5.2019 <https://thl.fi/fi/-/vakevien-juomien-matkustajatuonti-lisaantyi-ja-mietojen-vaheni-vuonna-2018>.

Valvira 2008. Alkoholi. Viitattu 8.4.2019 <https://www.valvira.fi/alkoholi>.

Valvira 2016. Alkoholiasiat ravintolassa. Viitattu 15.5.2019 http://services.aikuis-koulutus.fi/public/koulutukset/Liitetiedostot/Alkoholiasiat_ravintolassa2016.pdf.

Valvira 2018a. Alkoholijuomien anniskelu. Viitattu 1.5.2019 https://www.valvira.fi/documents/14444/221693/Alkoholijuomien_anniskelu.pdf/7eb96d8e-1be8-c5d8-c08f-950738a1a9a3.

Valvira 2018b. Alkoholijuomien vähittäismyynti. Viitattu 22.5.2019 https://www.valvira.fi/documents/14444/221693/Alkoholijuomien_vahittaismyynti.pdf/eb8dcb22-576c-680e-b099-e9756763a807.

Valvira 2018c. Anniskelun omavalvontasuunnitelman laatiminen. Viitattu 6.11.2019 https://www.valvira.fi/alkoholi/anniskelu/anniskelun_omavalvonta/anniskelun_omavalvontasuunnitelman_laatiminen.

Valvira 2018d. Mikä muuttuu alkoholijuomien anniskelussa, vähittäismyynnissä ja markkinoinnissa 1.3.2018? Viitattu 1.5.2019 <https://www.valvira.fi/-/mika-muuttuu-alkoholijuomien-anniskelussa-vahittaismyynnissa-ja-markkinoinnissa-1-3-2018->.

LIITTEET

Liite 1. Alkoholijuomien anniskelun omavalvontasuunnitelma

Liite 1. Alkoholijuomien anniskelun omavalvontasuunnitelma

ALKOHOLIJUOMIEN ANNISKELUN OMAVALVONTASUUNNITELMA

Tämä omavalvontasuunnitelma ja toimipaikkaa koskeva alkoholilaissa tarkoitettu lupa tai hyväksyminen on pidettävä suunnitelmaa toteuttavan henkilökunnan ja valvontaviranomaisten saatavilla. Niissä anniskelupaikoissa, joihin anniskelulupa on myönnetty ennen 1.3.2018, omavalvontasuunnitelma pitää olla tehtynä ja saatavilla viimeistään 31.12.2018.

Omavalvontasuunnitelman voi laatia myös muutoin kuin tälle lomakkeelle.

1. Luvanhaltija ja omavalvonnan vastuuhenkilöt

Luvanhaltijan nimi (yksityisen liikkeenharjoittajan täydellinen nimi, yhteisön rekisteriotteen mukainen nimi)	Y-tunnus
Alkoholijuomien anniskeluluvan numero	
☐ Luvanhaltijalla on vähittäismyyntilupa anniskelussa olevien alkoholijuomien vähittäismyyntiin (täytä * merkityt kohdat)	
Omavalvontasuunnitelman laatimispäivä	Omavalvontasuunnitelma on viimeksi päivitetty
Henkilö, joka vastaa tästä omavalvontasuunnitelmasta ja sen päivittämisestä	Vastuuhenkilön puhelinnumero
Raportoinnin ja toiminnan muutosten ilmoittamisen vastuuhenkilöt (jos eri kuin yllä ilmoitettu omavalvonnan vastuuhenkilö)	
☐ Aluehallintovirastoon tehtävien puolivuotisraporttien vastuuhenkilö. Nimi ja puhelinnumero:	
☐ Anniskelutoiminnan muutosten ja muiden ilmoitettavien asioiden (ml. oma maahantuonti) vastuuhenkilö. Nimi ja puhelinnumero:	

2. Ravitsemisliike ja toiminnan luonne

Ravitsemisliikkeen nimi
Kuvaus ravitsemisliikkeen sijainnista (esim. oma tila/rakennus, liikehuoneisto kerrostalon katutasossa), toiminta-ajatuksesta (esim. pubi, ruokaravintola, yökerho), laajuudesta (ravitsemisliikkeen koko, osastot sekä käytettävät aukioloajat), toiminnan luonteesta (esim. pöytiintarjoilu, asiakkaiden mahdollisuus kuljettaa juomia anniskelualueelta toiselle) ja asiakaskunnasta (minkälaista asiakaskuntaa tavoitellaan).

Jos luvanhaltija sallii asiakkaiden kuljettaa anniskeltuja alkoholijuomia anniskelualueelta toiselle (esimerkiksi jalkakäytävän yli terassille), kuvaus siitä, miten kuljettamista ja nauttimista valvotaan ja millaisin järjestelyin kuljetus toteutetaan. (Huom. Lupaviranomainen voi anniskelualueen hyväksyessään sallia, että asiakkaat kuljettavat alkoholijuomia saman anniskelupaikan anniskelualueelta toiselle omavalvontasuunnitelmassa hyväksymällä tavalla. Lupaviranomaisen hyväksymisen asiakkaiden alkoholijuomien kuljettamiselle voi hakea myös jo voimassa olevaan anniskelulupaun.)

* Kuvaus vähittäismyyntitoiminnan järjestämisestä sekä kassa- ja myyntijärjestelyjen toteuttamisesta (esim. miten varmistetaan siitä, että vähittäismyydyt ja anniskellut juomat voidaan raportoida puolivuosi-ilmoituksessa erikseen, miltä kassalta juomat myydään).

* Kuvaus vähittäismyytävien alkoholijuomien sijoittamisesta anniskelupaikassa (Lähtökohtaisesti sijoitetaan samaan paikkaan anniskeltavien alkoholijuomien kanssa, mikäli vähittäismyyntilupa myönnetty anniskeluluvan yhteyteen).

* Kuvaus alkoholijuomien vähittäismyyntiajan (klo 9.00-21.00) noudattamiseen liittyvistä toimintatavoista (esim. miten kuitilla tai kassajärjestelmän toiminnoilla varmistetaan, että alkoholijuomia ei myydä enää klo 21.00 jälkeen).

* Kuvaus toimenpiteistä, joilla ehkäistään vähittäismyytyjen alkoholijuomien nauttimista anniskelupaikassa (esimerkiksi vähittäismyytyjen alkoholijuomien säilyttäminen anniskelupaikassa oleskelun ajan vaatesäilytyksen yhteydessä).

3. Alkoholijuomien hankinta, kirjanpito ja raportointi

Miten ja mistä anniskelupaikkaan tulevat alkoholijuomat tullaan hankkimaan (mm. tukkumyyjiiltä, valmistajilta, oma maahantuonti vai vähittäismyyntipaikasta)? Miten alkoholijuomat varastoidaan ja mahdolliset toimenpiteet varaston valvonnassa (mm. varaston sijainti ja tilan tarkemmat tiedot)?

Miten ravitsemisliikkeen alkoholijuomien kirjanpito järjestetään sekä alkoholijuomien myyntiä ja henkilökuntaa koskevat raportointivelvoitteet aluehallintovirastoa kohtaan hoidetaan? * Raportoinnissa on huomioitava mahdollinen alkoholijuomien vähittäismyynti ravitsemisliikkeestä sekä vähittäismyynnistä anniskeluun ostetut alkoholijuomat.

4. Henkilökunta (Luvanhaltijan edustajan ja sijaisten tiedot liitteessä)

Ravitsemisliikkeen henkilökunnan määrä ja tehtävät.

Miten ravitsemisliikkeessä varmistetaan vastaavien hoitajien, sijaisten ja muun henkilöstön riittävä määrä sekä osaaminen? Kuinka henkilökunnan osaamisesta tai koulutuksesta pidetään kirjaa?

Miten luvanhaltija ja omavalvontasuunnitelman toteuttamisesta vastaava(t) henkilö(t) seuraavat omavalvontasuunnitelman ja henkilökunnalle annettujen määräysten noudattamista?

5. Ikärajat

Ravitsemisliikkeen tapa toimia iän todistamisessa ja ikärajojen valvonnassa (Huom. Siitä huolimatta, että järjestyksenvalvojat saattavat tarkistaa nuorten henkilöiden iän anniskelupaikkaan tultaessa, pitää myös myyntihenkilökunnan ostotilanteessa tarkistaa asiakkaan ikä aina, jos asiakasta on ulkoisen olemuksen tai muun syyn perusteella vähänkin aihetta epäillä alle 18-vuotiaaksi).

Toimenpiteet tilanteessa, jossa nuoren ikää ei voida luotettavasti varmistaa (mm. väärennetyt tai toisen henkilön asiakirjat, muu asiakkaan esittämä epäluotettava selvitys iän todistamiseksi).

Toimenpiteet, joilla ravitsemisliikkeessä etukäteen vähennetään alaikäiselle anniskelun riskiä (esim. sen estäminen, ettei ravitsemisliikkeessä oleva alaikäinen pääse nauttimaan toiselle henkilölle anniskeltua alkoholijuomaa).

6. Toiminnan vaikutukset, riskit ja niihin varautuminen

Kuvaus anniskelupaikan sijaintiin liittyvien toiminnan vaikutusten painotuksista ja riskeistä (esim. taajamassa tai kaupungin keskustassa olevan ravitsemisliikkeestä mahdolliset lähiympäristöön kohdistuvat terveyshaitat (kuten melu) erityisesti mikäli anniskelua jatketaan klo 01.30:n jälkeen, mahdolliset järjestyshäiriöt ravitsemisliikkeen sulkeutuessa ravitsemisliikkeessä ja sen välittömässä läheisyydessä).

Ravitsemisliikkeen toimintatavat järjestyshäiriön sattuessa.

Toimenpiteet, joilla ravitsemisliikkeessä vähennetään riskiä edellä kuvattuihin mahdollisiin terveyshaittoihin kuten meluun ja järjestyshäiriöihin.

7. Vastuullinen anniskelu

Luvanhaltijan määrittelemät suurimmat anniskeluannokset, jotka saadaan myydä yhdelle asiakkaalle kerrallaan, jos sallittu annos on suurempi kuin neljä perusannosta (perusannos esim. väkevissä 4 cl, viinissä 12 cl ja oluessa 33 cl).

Toimintatavat sille kuka ja miten asiakkaiden päihtymistilaa ja mahdollista liika-anniskelua havainnoidaan ja seurataan (esim. miten erilliset osastot kuten terassit ja kabinetit ja seurueille tavanomaista suurempien alkoholiannosten anniskelu valvotaan, onko ravintolassa pöytiintarjoilua, käykö henkilökunta kiertämässä anniskelupaikan tiloissa ja käytetäänkö mahdollisesti myös valvonnan apuvälineitä, kuten kameravalvontaa).

Toimintatavat selvästi päihtyneiden asiakkaiden ravintolaan pääsyn estämiseksi ja ravintolasta poistamiseksi.

Toimintatavat sen varmistamiseksi, että asiakkailla on tilanteen niin vaatiessa turvallinen ravintolasta poistuminen. Miten toimitaan, jotta poistuminen voi tapahtua turvallisesti, jos asiakas ei voimakkaan humalatilan takia pysty huolehtimaan itsestään (esim. tilaamalla asiakkaalle taksi). Miten vastaisuudessa ehkäistään tällaisten tilanteiden toistuminen.

Mikäli luvanhaltija sallii velaksi anniskelun, luvanhaltijan määrittelemä enimmäisluoton määrä ja luottomyynnin valvonta- ja toimintatavat, jos alkoholijuomia myydään kuluttajalle velaksi muutoin kuin yleisesti käytettävällä luottolaitoksen korttimaksulla tai maksusovelluksella taikka ohjelmalvelun tai majoitushuoneen yhteydessä.

8. Jatkoaika-anniskelu (klo 01:30 jälkeen)

Selvitys järjestyksenvalvonnan järjestämisestä ja toteuttamisesta ravitsemisliikkeessä jatkoajalla (mm. järjestyksenvalvojen määrät, oma henkilökunta koulutettu vai ulkopuolinen järjestyksenvalvonta).

Toimintatavat asiakasmäärien seuraamiseksi klo 01:30 jälkeen (esim. tilaisuudet ja tapahtumat, joihin liittyy mahdollisuus yllättävään asiakasmäärän kasvuun).

Selvitys järjestyksenvalvoille määrätystä muista kuin järjestyksenvalvontaan liittyvistä tehtävistä jatkoajalla (esim. harjoittaako järjestyksenvalvoja myyntitoimintaa tai muita tehtäviä pääasiallisen tehtävänsä ohessa).

Lisätietoja**9. Oma- ja valvontasuunnitelman hyväksyminen**

Luvanhaltija on hyväksynyt oma- ja valvontasuunnitelman

Nimi

Päivämäärä

Kopio laaditusta oma- ja valvontasuunnitelmasta liitetään aluehallintovirastolle toimitettavaan lupahakemukseen.

Oma- ja valvontasuunnitelma ja toimipaikkaa koskevat alkoholilaissa tarkoitetut lupapäätökset tai hyväksymiset on pidettävä suunnitelmaa toteuttavan henkilökunnan ja valvontaviranomaisten saatavilla. Aluehallintovirastojen yhteystiedot (www.avi.fi)[Aluehallintovirastojen yhteystiedot](http://www.avi.fi)

